

Україна КОЗАЦЬКА

ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНА ГАЗЕТА УКРАЇНСЬКОГО РЕЄСТРОВОГО КОЗАЦТВА ТА
ЦЕНТРУ РЕЛІГІЄЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ІНСТИТУТУ ПРОБЛЕМ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ
НАН І МОКМС УКРАЇНИ

№ 1-2 (167-168) січень 2012 р.

www.kozatstvo.org.ua

22 січня в Україні вида-лося прохолодним. Проте тріскучий мороз разом із хуртовиною не завадили відзначити державне свято – День соборності і свободи патріотам України.

Не стали на заваді й анти-українські сили, які й досі почувають себе досить комфортно на Сході та Півдні України.

Символічно, що своєрідний «заспів» всенародному святу зробили юні пластуни Донеччини. У центральному сквері міста із пазлів, на яких зображені герби міст, містечок і сіл України, вони склали один із символів України – тризуб-велет – дожиною одинадцять і шириною

сім метрів. Попри негоду дітлахи старалися, відчуваючи себе частинкою великої держави, а коли було покладено останню ланку – щиро раділи і вітали одне одного з національним святом. Маленькі українці вже відчули – це їхнє свято!

До заходу, який було організовано Донецьким обласним осередком ВГО «Пласт» долучилася й газета «Україна козацька». Це патріотичне дійство освятили священники Української Православної церкви, капелани Українського Реєстрового Козацтва отці Ігнатій та Сергій.

Традиційно разом із молоддю відзначали державне свя-

то і старші співвітчизники. Прихильники національно-демократичних сил у багатьох містах України, взявшись за руки, створювали живі ланцюги: у Києві – на мосту Патона через Дніпро, в Донецьку – через річку Кальміус, - як символ єдності обох берегів України, тим самим підтвердивши бажання жити у єдиній, соборній державі.

Ось так, від злуки – до соборності, з покоління в покоління вибудовуємо омріяну соборну державу, яку мають утверджувати конкретними справами нащадки українських козаків.

Дмитро ГРИГОРЕНКО,
м.Донецьк, фото автора

**НЕСТИ
ЛЮДЯМ
ДОБРО**

стор. 9

**КОЗАКІВ
СКЛИКАЄ
ТУЛУМБАЄ**

стор. 12-13

**БОЖА
ІСКРА
АНТОНЮКА**

стор. 16

Пам'ять

БЕЗСМЕРТЯ під Крутами

27 січня по всій Україні пройшли заходи з відзначення 94-ої річниці подвигу Героїв Крут.

Яскравим прикладом відданості служіння своєму народові, ідеї незалежності України став подвиг 300 київських студентів, які під Крутами виступили проти багатотисячної більшовицької армії, боронячи Українську Народну Республіку. Отже нам потрібно пам'ятати про це, вшановувати їх, аби вони стали взірцем для сучасної молоді. Справа захисту Батьківщини мала продовження у вигляді національно-визвольної боротьби українського народу: Січові стрільці, герої Холодного Яру і Чорного лісу в 20-х роках, ОУН-УПА у 40-50-х рр. та дисидентський рух в 60-80 роках ХХ століття – все це яскраві приклади героїчної історії нашої країни.

У музеї «Смолоскип»

У Донецьку, у громадському музеї «Смолоскип», організованому головою Всеукраїнської організації «Чорнобиль-Допомога», полковником УРК В.Тупілком, відбувся вечір-реквієм пам'яті О.Тихого, 85-річчя від дня народження якого відзначалося цієї зими.

Володимир Тихий (в центрі) з Євгеном Фіалком та Євгеном Шаповаловим біля пам'ятного знаку батькові на подвір'ї рідної школи № 14 в Олексієво-Дружківці.

Про роботу обласного товариства імені О.Тихого розповів присутнім його незмінний керівник Є.Шаповалов. Цікаво було послухати членів цього товариства: журналіста В.Березіна із Костянтинівки, краєзнавця І.Бредихіна, літературознавця із Донецька В.Оліфіренка, історика О.Добровольського зі Слов'янська, педагога І.Курбацьку із Ясинуватої, голову Донецького відділу Союзу Українок Л.Огневу, яка презентувала на зустріч свої нові роботи – вишивки.

Свої вірші, присвячені О.Тихому, прочитав поет Ю.Доценко. Як відповідальний секретар загальнонаціональної газети «Україна козацька», він подарував присутнім свіжий номер видання, присвяченого пам'яті нашого видатного земляка.

Добрими словами згадували того дня і побратимів О.Тихого у боротьбі за нашу незалежність – В.Стуса, М.Руденка, В.Макуха, В.Симоненка.

Не обійшлося того святкового зимового вечора (14 січня) без посівальників. Поздоровити українську громаду з Різдвяними святами приїхали учні ясинуватського будівельного технікуму, які й отримали подарунки і слова подяки від представників громадських і релігійних організацій Донеччини в особі отця Ігнатія (УПЦ КП).

Ось так, як годиться в Україні – і помянули і про свято не забули.

Прес-служба УРК

Офіційно

Привітання
Гетьману УРК

з Португалії

Дорогий друже!
Прийміть, будь ласка, мої найкращі вітання з нагоди Різдва і Нового року та побажання миру, реалізації всіх добрих намірів і здійснення планів.

Завжди до ваших послуг,
граф РОЛІМ,
генерал-майор УРК,
представник Гетьмана УРК у Португалії

з Австралії

Мій гетьмане, Анатолію Івановичу!

З настанням Різдва і Нового року я надсилаю свої найщиріші побажання. Щоб Ви і Ваша родина мали щастя, здоров'я і безпеку. На свято народження дитини-Христа я згадую про подарунки, що Бог дав нам як нагадування єдності любові до наших братів. У Новому році у нашому братстві буде нова сила. Разом з тим я молюся, щоб Бог через Господа нашого Ісуса Христа дарував Вам благословіння.

Слава Україні! Слава братам-козакам! Слава Українському Реєстровому Козацтву!

Михайло КРИЖАНІЙ,
генерал-майор УРК,
представник Гетьмана УРК в Австралії

з Естонії

Шановний пане Гетьмане Українського Реєстрового Козацтва!

Бажаю Вам щасливого Різдва і Нового року!

Маю надію, що 2012 рік буде успішним для України, українського народу, реєстрових козаків, для Вас і Вашої родини!

Йоханес КЕРТ,
генерал-лейтенант
збройних сил Естонії

Шановний Анатолію Івановичу!

Від імені групи підтримки козацтва в парламенті Естонської республіки сердечно вітаю Вас зі світлим святом Різдва Христового та Новим роком! З відчуттям глибокого задоволення ознайомився з вашим наказом № 373/8, завдяки якому було знято багато проблем.

Щиро бажаю Вам, а у вашій особі всьому українському козацтву, міцного здоров'я, бадьорості духу і подальших успіхів у розвитку козацького руху як в Україні,

так і в країнах, які його підтримують. Духовність, патріотизм, гідне виховання молоді в наш непростий час набувають особливого значення.

Зі свого боку намагатимуся внести посильний вклад у поглиблення нашого співробітництва на благо народів України та Естонії.

З найкращими побажаннями Вам і Вашим рідним,
В.Л.ВАСИЛЬЄВ,
доктор медицини,
ректор Інституту розвитку соціального забезпечення, депутат парламенту Естонської республіки,
керівник парламентської групи підтримки козацтва

зі Сполучених
Штатів Америки

Дорогий пане Анатолію! Прийміть мої щирі побажання з Новим роком та Різдром Христовим!

Нехай 2012 рік стане одним із найкращих у вашому житті. Нехай ваше серце наповнює любов до Бога і Його сина Ісуса Христа. Я бережу глибоку повагу до Вас і сприймаю як свого друга. Бажаю Вам і вашій родині радості, миру, міцного здоров'я і виконання бажань. Нехай ваші мрії будуть угодні Богу і Він допоможе їх здійснити.

Я також вітаю Вас як шановного лідера в академічному й науковому світі, як Гетьмана УРК. Ваше лідерство для українців має велику цінність, бо Ви виховуєте патріотизм і повагу до Конституції країни, допомагаєте розвиватися духовним цінностям, які Бог і Христос бажають для всього людства.

Готовий служити,
Керол Д.БЕЙЛІ,
генерал-лейтенант УРК,
представник гетьмана УРК у США

з Японії

Анатолію Івановичу!
З Різдром Христовим Вас!

Цього року святкуватиметься 10-та річниця Українського Реєстрового Козацтва.

Маю надію, що в нашій козацькій організації буде прогрес!

З повагою,
Йошіхіко ОКАБЕ,
генерал-полковник УРК,
представник Гетьмана УРК в Японії.

УРК за кордоном

ЗА ДУХОВНУ АВТОНОМІЮ

Українське Реєстрове Козацтво в Естонії провело підсумкове засідання, на якому обговорювалися результати діяльності козацької громади у році, що минув, та було намічено план заходів на наступний рік.

Володимир ПАЛАМАР.

Голова Адміністрації Гетьмана у країнах Балтії Володимир Паламар відкрив засідання словами вдячності козакам за проведено ними у 2011 році велику плідну роботу та побажав їм наснаги і такої ж міцності духу у майбутньому.

Крім основного складу козацької громади в Естонії, у якості почесних гостей на засіданні були присутніми депутат Рийгикогу, голова групи підтримки козаків у парламенті Естонії Віктор Васильєв і радник Міністерства оборони Естонії генерал-лейтенант Йоханес Керт, які є давніми друзями Українського Реєстрового Козацтва.

Скориставшись нагодою, ми задали військовому генералу кілька питань:

- **Пане Керте, як оцінюється минулий рік з позиції радника Міністерства оборони Естонії?**

- У плані безпеки Естонія як маленька країна залежить від того, що відбувається у світі. Минулий рік був достатньо бурхливим у політичному плані: це і події в Північній Африці, напружена ситуація, пов'язана з ядерною програмою Ірану, смерть лідера Північної Кореї тощо. Ми, звісно, спостерігаємо за подіями в Росії. Оскільки це наш найближчий «великий сусіда», можу сказати, що Естонії не має потреби відчувати будь-яку тривогу, адже ситуація в Балтійському регіоні спокійна. У нас існує розширений підхід щодо забезпечення і збереження безпеки країни, де об'єднуються ресурси різних міністерств країни для оптимізації нашої діяльності.

- **На вашу думку, яку роль відіграє Українське Реєстрове Козацтво в громадському житті Естонії?**

- Для нас важливо, що Українське Реєстрове Козацтво несе в собі високі ідеї духовності й патріотизму.

Йоханес КЕРТ.

Його головним завданням є об'єднання української громади в Естонії та посилення духовних зв'язків між етнічними українцями, громадянами нашої країни. Це те, що потрібно людям.

- **Що хочете побажати козацькому товариству в 2012 році?**

- Якомога більше зблизити українців в Естонії. Гадаю, що в недалекому майбутньому, скажімо, в 2020 році, козакам вдасться створити українську духовну автономію, - їм це під силу. Всім жителям Естонії і України бажаю сили, здоров'я і успіхів у Новому році. Загалом, у реєстрових козаків Естонії великі плани на 2012 рік, до яких входить активна робота з молоддю, спортивна діяльність, цікаві громадські проекти тощо.

Прес-служба УРК, Естонія

В осередках УРК

Святкувала Яворівщина Йордана

На запрошення адміністрації Яворівського національного природного парку та отамана Яворівського районного товариства УРК, генерал-майора УРК Михайла Біляка для участі в Йорданському святкуванні прибули отаман Львівського обласного товариства УРК, генерал армії УРК Василь Павлечко, перший заступник отамана, генерал-майор Степан Гаранджа, начальник штабу, підполковник УРК Андрій Костишин, голова ради старійшин, генерал-майор УРК Михайло Секела, заступник отамана з фінансових питань, полковник УРК Вадим Швабський, начальник відділу інформаційної безпеки, майор УРК Роман Колодій, майор УРК Юрій Кульчицький.

На території Яворівського національного природного парку, поблизу села Верещиця вже четвертий рік поспіль проводиться «Йорданське святкування». Місцеві українці, серед яких багато

реєстровців, беруть участь в освяченні води, співають різдвяні колядки та пісні, купаються в ополонці. Вони є активними учасниками фестивалю вертепів. Цей захід покликаний допомогти людям утвердити віру в Святого Духа та об'єднати українців усіх конфесій в усвідомленні того, що вони всі хрещені, а отже потрапили під опіку Господню. Подія небуденна і вельми приємна, адже вона відбувалася на території міжнародного біосферного резервату «Розточчя», утворення якого було проголошено рішенням ЮНЕСКО.

Цьогоріч у масовому святі взяло участь майже 5 тисяч осіб. У освяченій священиками різних конфесій воді прийняли купіль близько тисячі бажаючих, із них понад 100 дітей. Із захопленням пірнали в ополонку не тільки місцеві мешканці, а й гості з Черкащини, Волині, Київщини і навіть із Москви.

На думку директора Яворівського національного

природного парку, Михайла Біляка, «свято Йордана стає все більш популярним і фактично перетворилось у масове дійство паломників. Тому на території біосферного парку вирішено облаштувати капличку, зведенню якої посприє депутат Львівської обласної ради Тарас Козак».

У ході дійства козаки Львівського обласного козацького товариства УРК брали участь у святковій літургії та освяченні води, колядували з братами-козаками інших громадських організацій, вітали керівництво обласної ради, водили пісенний хорівод, прославляючи Христа. «Сьогодні настав час відродження любові до рідного краю, до людини як до найвищого Божого творіння в усій її масштабності: від материнської, національної до всенародної, загальнолюдської», - упевнений отаман Львівського обласного товариства УРК Василь Павлечко.

Роман КОЛОДІЙ,
майор УРК
Яворів-Львів

В осередках УРК

Вшанували і відсвяткували

У містечку Лисянка, що на Черкащині, відбулися урочистості до 416-річчя фундатора Української козацької держави Гетьмана України Богдана Хмельницького та шостої річниці Лисянського районного козацького товариства ВГО «Українське Реєстрове Козацтво», в яких взяли участь не лише місцеві козаки, краєзнавці, а й депутати обласної, районної, селищної рад та громадськість.

Урочистості почалися з покладання квітів до підніжжя пам'ятного знаку на честь громадянина Лисянки Михайла Хмельницького, який як осадчий в кінці XVI століття розбудовував наше козацьке місто-фортецю. Тутешня райдержадміністрація щиро вітала гостей, до зустрічі були підготовані виставка книг та картин, народні колективи презентували козацькі пісні. Усі бажаючі мали змогу отримати у подарунок козацький календар на 2012 рік, а також газети «Україна козацька», «Край козацький», з матеріалами про історію козацтва, діяльність реєстровців в Україні та за її межами.

Науково-практичну конференцію на тему «Земля Богдана і Тараса в історії та традиціях козацтва» відкрив голова Лисянської районної державної адміністрації В. В.Оникієнко. Він привітав всіх присутніх зі святом та відзначив роль козацтва в історії та сьогоденні краю. Після чого відбулися виступи письменників, науковців, краєзнавців та козаків. Присутніх зацікавили виступи почесного реєстрового коза-

Біля пам'ятного знаку родині Хмельницьких полковник УРК В.Коряк, підполковник УРК В. Колодязний, полковник УРК О.Гаврилюк та генерал-лейтенант УРК Б.Марченко.

ка Лисянського полку УРК, письменника Василя Шкляра, кандидата історичних наук Володимира Щербатюка; полковника УРК Олександра Гаврилюка; М.Т.Лавреги; М.В.Боднарчука – «Розбудова «Родинного маєтку Хмельниць-

ких – Монастирьок», як одного із духовних центрів України»; М.П. Демчука; П.І. Ялинського. До присутніх звернувся голова Адміністрації Гетьмана УРК у Центральному регіоні, генерал-лейтенант УРК Борис Марченко. Він привітав шанов-

не товариство зі святом, та від імені Гетьмана УРК А.І. Шевченка нагородив найдостойніших почесними грамотами ВГО УРК. Було зачитано накази про

присвоєння чергових козацьких звань. Очільник реєстровців Черкащини наголосив, що роль Лисянки, як батьківщини гетьмана України Б.Хмельницького, в історії та традиціях козацтва України є видатною, і завдяки діяльності козаків Лисянського

районного товариства УРК, яке успішно очолює полковник УРК Василь Коряк, лише зростає.

Там же за ініціативою В.В.Оникієнка для вирішення питання фінансування видання журналу «Добридень» козаки зібрали 1430 гривень. Опісля у районному державному історичному музеї відбулася екскурсія, яку провела його директор В.С. Діженко.

Ні дощ, ні бездоріжжя не змогли в той день завадити козакам УРК зібратися на місці родинного маєтку Хмельницьких – Монастирьок. Там відбувся молебень та урочистий мітинг із нагоди свята. З промовами до земляків звернулися козацькі очільники – генерал-лейтенант УРК Борис Марченко, полковник УРК Василь Коряк та капелан Лисянського полку УРК М.В. Боднарчук. Тут, на святому для всіх лисян місці, до присяги було приведено козаків та берегинь.

Там же відбулася презентація Чигиринського районного козацького товариства УРК, яке очолює отаман, підполковник УРК В.М.Гончар. Варто зазначити, що нова козацька організація на теренах Черкащини утворилася і виросла з Чигиринської сотні, що входила до складу Лисянського районного осередку УРК.

Завершенням дійства став запашний козацький куліш та підведення підсумків роботи товариства за минулий рік.

Олександр ГАВРИЛЮК,
радник отамана ЧОК ВГО
УРК, полковник УРК
с.м.т.Лисянка

Водохреще на березі Азова

19 січня в Приморському районі міста Маріуполя за підтримки Українського Реєстрового Козацтва відбулось урочисте святкування Водохреще. На Україні з давніх-давен саме цього дня освячували воду, що мала цілющу силу протягом усього року. Під могутній гомін церковних дзвонів о. Віктор, на-

кулешем, смачними пирогами та гарячим чаєм. Присутніх привітали заступник міського голови Тетяна Ломакіна, начальник відділу у справах сім'ї, дітей та молоді Сергій Голубков, отаман Маріупольського міського козацького товариства Українського Реєстрового Козацтва, голова Адміністрації Гетьмана в Приазовському

УРК Олександра Білоконя, чоловічого ансамблю грецького танцю «Зорба», грецького вокального ансамблю «Біртайфа». Над морським берегом лунали патріотичні вірші в авторському виконанні. Потім, як водилося у наших прадідів, були веселі козацькі змагання. Всі бажаючі не лише з превеликим задоволенням спостерігали за силовими виступами дворазового чемпіона з пауерліфтингу, старшого лейтенанта УРК Володимира Івашенка, а й самі могли позмагатися у бою на мішках, перетягуванні канату, конкурсі зі знання народних пісень. Переможці отримали чудові призи від міськвиконкому. Розважальну програму було організовано і проведено Кальміуським полком УРК (отаман – полковник УРК Олександр Білоконя). Того дня маріупольці відчули велич та красу козацького духу, а світлий запас життєдайної енергії свята надасть їм наснаги та витривалості на весь наступний рік.

Катерина КАРАБЕН-ФОРТУН,
берегиня, капітан УРК

У козацькому танку учасники ансамблю «Первоцвіт».

стоятель храму св. муч. Бориса та Гліба, православним хрестом виганяв з купелі в Азовському морі всі недуги та хвороби.

За традицією бажаючі могли скупатися у холодних хвилях та зігрітися справжнім козацьким

регіоні, генерал-лейтенант УРК Олександр Нефьодкин.

Глядачів та гостей заходу приємно вразили виступи Народного ансамблю народного танцю «Первоцвіт» під керівництвом полковника

До небайдужих

Шановні брати-козаки!

Неочікувані випробування долі та батьківська біль випала на долю одного із наших козаків-побратимів, у якого тяжко хворіє донька.

Нажаль, в непростих умовах сьогодення в подібних ситуаціях врятувати життя найріднішої людини можна лише завдяки благодійній допомозі і, в першу чергу, друзів та колег, а в нашому випадку ще й козацького братства.

«Вимушений звернутись до вас зі своєю великою проблемою, вирішення якої для мене на сьогодні через особливу чутливість і болучість стало першочерговим завданням.

Я маю доньку, яка зараз тяжко хворіє на гіпертрофічну кардіоміопатію.

За станом здоров'я їй терміново потрібна оперативне лікування – встановлення кардіостимулятора. Вартість такої операції становить близько 120 тисяч гривень. Звертаюсь до всіх знайомих, друзів, а через вас і до ваших знайомих та друзів з проханням про допомогу», – прохає про допомогу отаман Чернігівського обласного товариства УРК Олександр Іванович Мужук.

Будемо вдячні за будь-яку допомогу, яку ви зможете надати для спасіння життя Іванни.

Брати-козаки і сестри-берегині, не залишіться байдужими до горя нашого побратима! Хай Бог допоможе кожному благодійнику!

Кошти для лікування можна перерахувати за реквізитами:

Філія Чернігівського ОУ ВАТ «Ощадбанк» №10024
Код банку 353553 КОД ЄДРПОУ 09353504
№ транзитного рахунку 2924390051
№ карткового рахунку 26257500165842,
або за адресою: 14000, м.Чернігів, Головоштамт, до запитання, на лікування Іванни.
Контактний телефон: 050-082-83-85

ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІНСТИТУТ ІНФОРМАТИКИ І ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Ректор ДонНТУ,
член-кореспондент НАН
України О.А. Мінаєв.

ІІШ створений на базі Державного університету інформатики і штучного інтелекту та Донецького національного технічного університету.

Його діяльність почалася з 1993 року в межах науково-дослідного Інституту проблем штучного інтелекту. Цього ж року інституту було надане право здійснення освітньої діяльності зі спеціальності «Програмне забезпечення обчислювальної техніки та автоматизованих систем».

Інститут інформатики і штучного інтелекту є одним з нових підрозділів ДонНТУ, що стрімко й динамічно набирають поступу та вбачають майбутнє в подальшому розвитку інтелектуального потенціалу України.

Навчальний процес в ІІШ забезпечують 1 член-кореспондент Національної академії наук України, 4 доктори наук, професори, більш ніж 30 кандидатів наук, доцентів, досвідчені викладачі.

Високий рівень підготовки фахівців підтверджується попитом на випускників, що залишається високим і продовжує зростати, особливо на молодих спеціалістів технічних спеціальностей. Значну кількість молодих фахівців працевлаштовано на потужні промислові підприємства.

Здобути престиж, авторитет серед студентів, здійснювати постійне зростання ми змогли завдяки успішній реалізації ОСНОВНОЇ КОНЦЕПЦІЇ ІНСТИТУТУ: підготовці конкурентоспроможних високопрофесійних фахівців, створенню можливостей для формування світогляду особистості на

основі толерантності, поваги до цінностей, поглядів, думок і традицій людей різних переконань.

Основні напрями наукових досліджень - в галузі комп'ютерних наук та інженерії: машинна графіка та системи візуалізації, експертні системи з природно-мовленнєвими інтерфейсами, інтелектуальні системи підтримки прийняття рішень, засоби і системи штучного інтелекту, методи та засоби комп'ютерного моделювання, комп'ютеризація технологічних процесів і сис-тем, системне

чинаючи з 1993 року, що підтверджує світовий рівень дос-ліджень і розробок університету, актуальність наукових досліджень.

Створені та поширюються наукові школи з основних напрямів наукових досліджень - проблем штучного інтелекту, математичного моделювання процесів.

Функціонує докторантура за спеціальністю 05.13.23. - «Системи та засоби штучного інтелекту» та **аспірантура** зі спеціальностей: 05.13.23 - «Системи та засоби штучного інтелекту», 05.13.06 - «Інформаційні технології».

Таким чином, напрями підготовки фахівців та магістрів мають відповідні спеціальності в аспірантурі.

Важливою відмінністю підготовки ІІШ є закріплення студентів для проходження практики в наукових відділах науково-дослідного Інституту проблем штучного інтелекту, що дає змогу проводити підготовку для системи НАН України, залучати талановиту молоддю наукових досліджень.

Про високий рівень підготовки студентів університету свідчать перемоги на олімпіадах і в конкурсах регіонального, всеукраїнського і міжнародного рівнів. Кількість нагород, отриманих студентами за останні роки - більше 50 нагород, на міжнародних конкурсах студентських робіт отримано 7 нагород.

З 2007 року проводиться Міжнародна науково-практична конференція молодих учених, аспірантів, студентів «Су-

покриттям, криті спортивні зали та спортивний модуль, тренажерні зали, оснащені різноманітними тренажерами та всім необхідним інвентарем, що дозволяють організувати заняття з фізвиховання у повному обсязі відповідно до вимог, передбачених програмою. Продовжує роботу фітнес-центр, оснащений сучасним обладнанням.

Усі студенти, які мешкають в інших містах, забезпечені місцями в гуртожитках. Протягом останніх років наші гуртожитки постійно входять до складу переможців в конкурсах на кращий студентський гуртожиток.

Основним із завдань науково-педагогічного колективу при організації роботи зі студентською молоддю стало виховання духовної, моральної людини, патріота України, яка постійно підвищує свій духовно-моральний рівень, володіє широким політичним світоглядом, несе велику міру відповідальності за виконання конкретних справ, має теоретичні знання і практичні навички у фаховій, економічній та господарчій діяльності, постійно збагачує себе здобутками української та світової культури, дбає про свій імідж та престиж, проявляє толерантність і повагу до оточуючих її людей.

Велику роль у національно-патріотичному вихованні відіграє постійне та довготривале співробітництво з Українським реєстровим козацтвом.

Студентам надано максимум

Директор ІІШ ДонНТУ,
член-кореспондент НАН
України А.І. Шевченко.

Інститут інформатики і штучного інтелекту здійснює підготовку за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр, спеціаліст, магістр.

НАПРЯМИ ПІДГОТОВКИ:

«Програмна інженерія» (спеціальність «Програмне забезпечення систем») - 150 місць, з них 60 - бюджетні;

«Комп'ютерні науки» (спеціальність «Системи штучного інтелекту») - 75 місць (45 - бюджетні);

«Системна інженерія» (спеціальність «Комп'ютеризовані системи управління») - 50 місць (20 - бюджетні);

«Системний аналіз» (спеціальність «Системний аналіз і управління») - 35 місць (20 - бюджетні);

«Економічна кібернетика» (спеціальність «Економічна кібернетика») - 50 місць (15 - бюджетні);

Спеціальність «Програмне забезпечення автоматизованих систем».

Напряму підготовки «Програмна інженерія».

Випускова кафедра «Програмне забезпечення інтелектуальних систем» (10 навч. корпус, к.10.322).

Завідувач кафедри - член-кореспондент НАН України А.І. Шевченко.

Підготовка здійснюється за освітньо-кваліфікаційними напрямками: бакалавр комп'ютерних наук, фахівець із розробки та тестування програмного забезпечення, магістр-аналітик комп'ютерних систем.

Випускники спеціальності орієнтовані на участь у проєктах зі створення програмного забезпечення від складних математичних пакетів до комп'ютерних ігор; розробку баз даних, створення сайтів та інтернет-магазинів, системне адміністрування; розробку програмного забезпечення для комп'ютерного моделювання; розробку програмних засобів комп'ютерної графіки; керівництво групами програмістів-розробників.

Контактна інформація

Е-мэйл: pois@suii.edu.ua
Телефон 062-342-91-21

часна інформаційна Україна: інформатика, економіка, філо-софія», яка проходить у рамках Фестивалю науки в Україні та традиційних щорічних Днів науки.

Для виховання здорового способу життя та відпочинку студентів та співробітників функціонують відкриті спортивні майданчики з твердим

свободи для реалізації творчих планів і задумів. Створені творчі колективи, хор духовного співу, духовий оркестр, літературна вітальня, студентський вокально-інструментальний ансамбль, команда КВК, тощо.

Створені умови для оздоровлення студентів на базі відпочинку «Тимиринда» (с. Сопіне).

Спеціальність «Системи штучного інтелекту».

Напрямок підготовки «Комп'ютерні науки».

Випускова кафедра «Систем штучного інтелекту» (10 навч. корпус, к. 10.317).

Завідувач кафедри – професор В.Ю. Шелепов.

Підготовка здійснюється за освітньо-кваліфікаційними напрямками: бакалавр технік-програміст, спеціаліст інженер з програмного забезпечення комп'ютерів, магістр аналітик комп'ютерних систем.

Випускники спеціальності орієнтовані на розробку

Студенти успішно беруть участь у Всеукраїнських олімпіадах, конкурсах наукових робіт, міжнародних, всеукраїнських та регіональних конференціях.

Підготовка здійснюється за освітньо-кваліфікаційними напрямками: бакалавр, інженер, магістр комп'ютерних систем.

Випускники спеціальності орієнтовані на розробку, впровадження і підтримку комп'ютерних систем, призначених для вирішення широкого кола задач управління різноманітними об'єктами, починаючи з технологічних процесів і агрегатів, і за-

лінійна алгебра і аналітична геометрія, фізика, дискретна математика, теорія ймовірностей і математична статистика, функціональний аналіз та ін.); проводиться фундаментальна підготовка з блоку дисциплін економічної підготовки (економіка і організація виробництва, логістика, актуарна математика, бухгалтерський і податковий облік, фінансовий менеджмент, аналіз економічної діяльності, банківська справа); вивчається методологія системного аналізу і синтезу систем управління (системний аналіз, моделювання систем, методи оптимізації, проектування інформаційних систем, управління проектами, аналіз даних, теорія управління та ін.); вивчаються сучасні інформаційні технології і програмування (програмування (програмування програмне забезпечення ЕОМ, алгоритмічні мови і програмування, об'єктно-орієнтоване програмування, системне програмування, бази даних, архітектура ЕОМ, технології мереж); досліджуються технології штучного інтелекту (нейронні мережі, нечітка логіка, розпізнавання мови,

Завідувач кафедри – доцент А.О. Коломийцева.

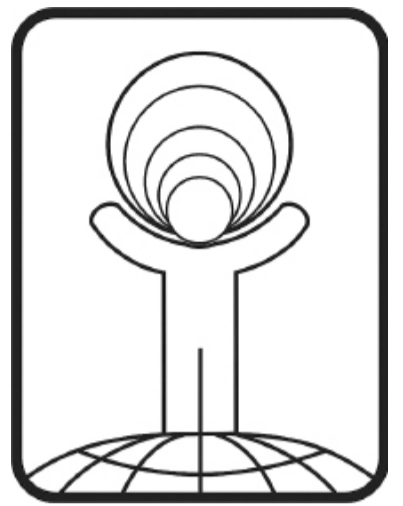
Підготовка здійснюється за освітньо-кваліфікаційними напрямками: бакалавр, спеціаліст, магістр з економічної кібернетики.

Історія спеціальності починається з 1994 року, коли вперше здійснено набір за спеціальністю «Інформаційні системи в менеджменті». З 1998 року розпочато підготовку фахівців за спеціальністю «Економічна кібернетика».

Випускники спеціальності орієнтовані на застосування методів аналізу діяльності підприємств і установ з використанням інформаційних технологій і новітніх програм та продуктів; аналітика у галузі макроекономіки та мікроекономіки, бухгалтерського обліку, фінансової, кредитної, страхової, банківської і зовнішньоекономічної діяльності; прогнозування, моделювання та розробка соціально-економічних та бізнес-проектів; економіко-математичне моделювання організаційно-економічних систем для забезпечення ефективної аналітичної діяльності при розв'язанні задач управління в бізнесі, промисловості, освіті та інших галузях; ефективне використання програмно-інформаційних комплексів та мереж.

Професійне призначення полягає в застосуванні методів аналізу діяльності підприємств і установ з використанням інформаційних технологій і новітніх програмних продуктів; аналітики в області мікроекономіки і макроекономіки, бухгалтерського обліку, фінансової, кредитної, страхової, банківської і зовнішньоекономічної діяльності; прогнозування, моделювання та розробки соціально-економічних проектів; ефективному використанні програмно-інформаційних комплексів і мереж.

Випускники спеціальності мають право працювати аналітиками в маркетингових, економічних, планово-аналітичних та фінансових підрозділах підприємств;

в державних, науково-дослідницьких і проектних установах; в банках та промислово-фінансових компаніях; в концернах, асоціаціях, галузевих спілках та фондах; наукових та страхових установах, навчальних центрах.

Контактна інформація
Е-майл kibernet@gmail.com
Телефон 062-305-40-24

Перелік конкурсних предметів за напрямками підготовки

- **Програмна інженерія** – математика, українська мова і література, фізика або іноземна мова.

- **Комп'ютерні науки** – математика, українська мова і література, фізика або іноземна мова.

- **Економічна кібернетика** – математика, українська мова і література, географія або історія України.

- **Системний аналіз і управління** – математика, українська мова і література, фізика або іноземна мова.

- **Комп'ютеризовані системи управління** – математика, українська мова і література, фізика або іноземна мова.

Адреса: 83050, м. Донецьк, пр. Б. Хмельницького, 84, 10 навчальний корпус ДонНТУ, вул.Р.Люксембург, 34а – 12 навчальний корпус ДонНТУ.

Тел. 062 – 304-60-82, 062 – 304-92-58, 062 – 342-91-21, 062 – 335-19-32, 062- 305-40-24,
Internet: http://sui.ai.edu.ua

Телефон приймальної комісії ДонНТУ (062) 301-08-99

інтелектуальних систем, що реалізують природно-мовні інтерфейси, системи машинного перекладу та аналізу даних; проектування баз та сховищ даних для інтелектуальних систем; створення Internet-додатків та розподілених інформаційних систем; розробку інформаційно-пошукових, експертних систем, систем реінжиніринга бізнес-процесів; розробку програмного забезпечення для комп'ютерного моделювання та комп'ютерної графіки; керівництво групами програмістів-розробників.

Контактна інформація
Е-майл: info@sui.ai.edu.ua
Телефон 062-342-91-21

Спеціальність «Комп'ютеризовані системи управління».

Напрямок підготовки „Системна інженерія”.

Кафедра комп'ютеризованих систем управління (10 навч. корпус, к. 10.232).

Завідувач кафедри – доцент О.М. Шушура.

Наукова та практична діяльність студентів і викладачів пов'язана зі створенням комп'ютерних систем управління різноманітними об'єктами, математичним моделюванням, консалтингом і впровадженням систем управління підприємствами, технічною діагностикою. У спеціалізованих аудиторіях та лабораторіях студенти можуть опанувати роботу з програмними контролерами SIEMENS, створювати і досліджувати різноманітні електронні пристрої за допомогою сучасних стендів NI ELVIS (США). У лабораторіях створені умови, що дозволяють проектувати, збирати мобільні робототехнічні комплекси на базі процесора NXT і програмувати їх дії.

кінчуючи великими підприємствами усіх напрямів економіки, розробку керувальних комплексів, що включають комп'ютерні системи, вимірювальні системи і контролери, системи обробки і передачі даних.

Спеціалізація інституту дозволяє випускникам даної спеціальності застосовувати для вирішення задач автоматизації і управління новітні досягнення в галузі штучного інтелекту, що суттєво підвищує їх конкурентоспроможність як фахівців.

Контактна інформація
Е-майл: info@sui.ai.edu.ua
Телефон 062-342-98-86

Спеціальність «Системний аналіз і управління».

Напрямок підготовки «Системний аналіз».

Кафедра «Системний аналіз і управління» (10 навч. корпус. 10.318).

Завідувач кафедри – професор О.С. Міненко.

Підготовка здійснюється за освітньо-кваліфікаційним напрямком: бакалавр з системного аналізу.

В процесі навчання опановуються сучасні дисципліни природничонаукової підготовки (математичний аналіз,

генетичні алгоритми); освоюються системи управління підприємством (на основі системи ІС-Підприємство).

Випускники спеціальності мають право працювати: аналітиками-консультантами і менеджерами проектів на підприємствах, які спеціалізуються на розробці і впровадженні інформаційних систем (ІС, МБС Ахарта та ін.); керівниками ІТ-служб підприємств; провідними спеціалістами аналітичних і планових відділів банків, страхових компаній та інших установ; консультантами з питань оптимізації і інтелектуалізації управління виробничою та фінансовою діяльністю підприємства.

Інститут інформатики і штучного інтелекту ДонНТУ - перший та єдиний вищий навчальний заклад у Донецькому регіоні, який проводить підготовку з даної сучасної спеціальності.

Контактна інформація
Е-майл sam_dntu@i.ua
Телефон 062-337-27-03

Спеціальність «Економічна кібернетика».

Напрямок підготовки «Економічна кібернетика».

Кафедра «Економічна кібернетика» (12 навч. корпус, ауд. 305).

Донецький національний технічний університет
(ліцензія АВ № 585998 від 27.07.2011)
ІНСТИТУТ ІНФОРМАТИКИ І ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ
18 лютого 2012 року об 11 годині запрошує на
ДЕНЬ ВІДКРИТИХ ДВЕРЕЙ

Ми познайомимо Вас з умовами прийому на 2012 рік за напрямками підготовки:

- «ПРОГРАМНА ІНЖЕНЕРІЯ»,
- «КОМП'ЮТЕРНІ НАУКИ»,
- «СИСТЕМНА ІНЖЕНЕРІЯ»,
- «СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ»,
- «ЕКОНОМІЧНА КІБЕРНЕТИКА».

Ви також познайомитеся з науковими розробками вчених і студентів університету, зустрінетеся з науково-педагогічним складом, довідаєтеся про умови вступу і навчання на денній і заочній формах.

Ми будемо раді зустрічі з Вами!

Наша адреса: 83050, м. Донецьк, проспект Б. Хмельницького, 84,

Місце проведення:

ДонНТУ, 10 навчальний корпус, актовий зал.

Телефони: (062) 334-25-78, (062) 304-92-58,

Наш сайт: www.donntu.edu.ua, www.sui.ai.edu.ua.

Гордість УРК

ЧЕСТЬ КОЗАЦЬКУ НЕ ЗРОНИВ НІ РАЗУ

Євген Григорович Фомінов.

Нащадка кубанських козаків цікавить історія козацтва, його сучасність. А власні погляди на пережите та думки про сьогодення сивочололий ветеран викладає у своїх віршах.

Народився Євген Фомінов 25 січня 1932 року на хуторі Роздорський Усть-Лабінського району Краснодарського краю, що був заселений переважно кубанськими козаками. Тож дитинство його пройшло серед цікавих людей, які пам'ятали та свято берегли козацькі традиції, виховували на них своїх дітей.

«Кубань, де я народився і любов до якої всмоктав з молоком матері-українки, живе в моєму серці й досі. Там пройшло моє дитинство, там пережив роки Голодоморів 1932-33-іх і 1947-го років, лихоліття війни й післявоєнні злидні, перші радощі і розчарування. Саме малій Батьківщині зобов'язаний тим, що вивела мене на широкий життєвий шлях, - розповідає Євген Григорович Фомінов. - А Україна подарувала мені сповнене радощів і тривоги життя. Тут я втілював у життя свої мрії - отримав диплом гірничого інженера і став полковником КДБ. Всі сили і вміння я віддав рідній країні. Тут знайшов свою дорогу половинку. Разом із Ліною Федосіївною виховували доньку Ларису і внучку Євгенію, зараз виховуємо правнучку Олександрю.

Долі Кубані й Донбасу злилися в одну

Тут, в українській землі, на Донбасі, похована моя мама, в кургані серед кубанського степу спочиває вічним сном батько. Для мене долі України та Кубані сплетені не лише дитячими спогадами, а й родинними зв'язками. Єдність цих територій я відчуваю на генному рівні. Адже відомо, що у XVIII столітті територія Кубані заселялася українськими козаками, куди й прийшли прадіди моєї мами. Варто зазначити, що лише в моєму рідному

маленькому хуторі Роздорський проживало 70% українців. Проводячи паралелі між Україною і російською Кубанню, я висловлюю ширшу любов і повагу обом в однаковій мірі.

Хлібороб. Вуглекоп. Контррозвідник.

Євген Григорович гордий з того, що його життя й діяльність можна вмістити у три емких слова - хлібороб, вуглекоп, контррозвідник.

«Усе моє трудове життя минуло через ці три професії. Ще хлопчиком працював нарівні з дорослими на колгоспному лану в період війни і після неї. Чотири роки війни для нас, дітей, були вічністю, що вкрала у нас повноцінне дитинство, - згадує пан Євген. - Головною дитячою втіхою для мене були коні. Тому більшу частину вільного часу проводив на колгоспній конюшні, де старшим конюхом працював батько. У десятирічному віці я вже був штатним табунщиком колгоспного молодняка. Влітку цілими днями, а часом і ночами випасали коней в навколишніх степах, ретельно доглядали за ними: купали, чистили, після чого виїжджали в чисте поле і влаштовували кінні перегони. Оскільки землі нашого колгоспу межували з сусіднім, то змагання юних кіннотників набували міжрайонного рівня.

Було цікаво, хоча й нелегко. Шість місяців під окупацією, всі, хто міг тримати зброю, воювали, інші - годували їх та озброювали. Все було підпорядковано законам війни, а тому, діти війни, завчасно подорослішали.

У чотирнадцять років вирішив змінити професію хлібороба на шахтарську. Повався в далекий край - до грузинського міста Кутаїсі, де вступив до гірничого технікуму з метою оволодіти знаннями гірника. Загалом шахтарській праці віддав п'ятнадцять років, десять з яких присвятив охороні та забезпеченню безпеки праці шахтарів».

Життя обчислюється не роками, а справами. Далеко не кожна людина, обдумуючи свій пройдений шлях, може ствердно сказати: «Я честю дорожив і не зронив її ніколи». Право на такі слова має полковник КДБ у відставці Євген Фомінов. Не зважаючи на поважні роки, він і досі перебуває у вирі активного громадського життя. Генерал-майор Українського Реєстрового Козацтва Євген Фомінов - один із тих, хто стояв біля витоків відродження козацького руху на Донеччині, бо завжди його дороговказами були відданість своєму народові, порядність, висока мораль і духовність, що є основними принципами реєстрівців.

Працював на безпеку країни

Потім доля розпорядилася так, що працю на шахті довелося змінити на службу в органах державної безпеки. Про цей надзвичайно продуктивний період життя Євген Григорович розповідає неохоче, проте його роль у зміцненні безпеки країни й Донецького регіону високо оцінена державою. Про це свідчать чисельні державні нагороди, грамоти, подяки.

«Основний період життя припав на роки служби в органах державної безпеки, - розповідає Євген Фомінов. - Це довгий тернистий шлях довжиною 30 років. У моїй професійній діяльності залишилося багато пам'ятних і незабутніх моментів, проте найбільш дорогі - згадки про моїх учителів, колег, учнів. Саме вони для мене - велика гордість»

І справді, за час роботи в органах державної безпеки Євген Григорович підготував цілу плеяду офіцерів, які вже в незалежній Україні займають високі відповідальні

безцінні досвід.

«Я й сьогодні в лавах Українського Реєстрового Козацтва вірою і правдою служу народові України. Не зрадив родинним цінностям, пам'ятаю, що мої прадіди по материнській лінії були кубанськими козаками, коріння яких живиться дніпровою водою славетного Запорозжя. Приємно, що цю потужну козацьку організацію очолює мій колега Анатолій Шевченко, який багато зробив для становлення й розвитку козацького руху в Україні», - не без гордості говорить козацький генерал.

Династія офіцерів і... талановитих митців

Кожному чоловікові, тим паче офіцеру, хочеться бачити спадкоємцем сина. Євгену Григоровичу доля подарувала доньку, проте мудрий батько про це не шкодував ані миті. Донька Лариса пішла батьківською стежею. Полковник СБУ Лариса Євгенівна Решетникова проходить службу з 1981 року, останні п'ятнадцять років - на посаді заступника начальника відділу кадрового забезпечення СБУ в

чудових вишитих полотен. «Родина, служба і творчість - мій життєвий фундамент. Вони тісно пов'язані, породжують і гармонійно доповнюють одна одну. Служу 30 років, вишивкою займаюся 10. І те, й інше прагну робити творчо. А своїми талантами, звичайно, завдячую своїм батькам. Насамперед татові, який завжди виховував на своєму прикладі», - розповідає пані Лариса.

Чоловік Лариси Євгенівни - Володимир Михайлович - відомий народний майстер. Його талановиті ексклюзивні вироби, створені власноруч, можуть стати окрасою найвишуканішого інтер'єру.

Продовжує славу династії офіцерів Фомінових і онучка Євгена Григоровича - Євгенія. Капітан юстиції, помічник начальника Управління, досвідчений юрист Євгенія Мешалкіна також людина творча: від дідуся перейняла талант віршування, від батьків - любов до рукоділля. Як і мама, любить вишивати, особливо - дідусевих улюбленців з часів дитинства - коней. У творчому доробку молоді поетеси - чимала добірка поетичних творів.

Про цю талановиту родину можна розповідати ще й ще, що ми і зробимо найближчим часом...

А зовсім скоро, тихого січневого вечора, у Євгена Григоровича Фомінова збереться вся родина, прийдуть друзі, колеги по роботі, щоб щирим теплим словом привітати лагідного дідуся, мудрого батька, щирого й надійного колегу зі славним 80-річним ювілеєм. У їхніх згадках про правдиве і безкорисливе життя сивочололого ветерана не буде фальшивих ноток.

Вітання для козацького генерала пролунають і від Українського Реєстрового Козацтва, біля витоків якого стояв генерал-майор УРК Євген Фомінов.

Козацького здоров'я, довголіття та миру Вашій домівці щиро зичить Вам козацькі побратими-реєстрівці України!

Дмитро ГРИГОРЕНКО,
власний кореспондент «УК»
м.Донецьк

Військова династія Фомінових.

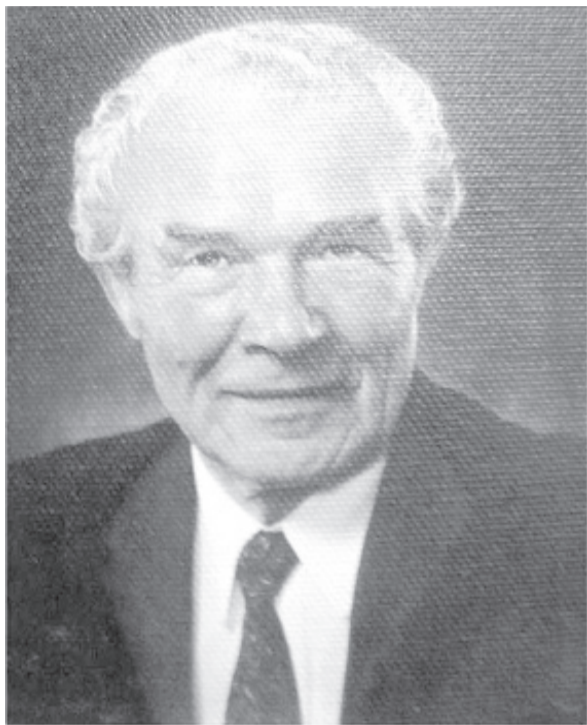
посади. Зокрема, полковника Фомінова своїм учителем вважають нинішній начальник ГУ СБУ в АР Крим Володимир Тоцький, генерали СБУ Вячеслав Гордієнко, Сергій Зінов'єв, Олександр Іванов.

Вийшовши на заслужений відпочинок, офіцер запасу служби безпеки й досі продовжує виховувати молодь, передавати їй власний

Донецькій області. Завдячуючи порядності, професіоналізму, досконалому знанню справи, високій працездатності, вимогливості до себе та підлеглих, вона користується авторитетом серед колег, а її ім'я занесене до Книги пошани військової частини ГУ СБУ в Донецькій області. А ще Лариса Євгенівна захоплюється вишивкою. Вона автор багатьох

Мова про мову

ВИБУДОВУЄМО ДЕРЖАВУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Виповнилося 90 років від дня народження видатного мецената Петра Яцика. Минуло вже десять років від його смерті.

Здавалося б, час давно зникнути, що він уже не з нами.

Такі люди, як Петро Яцик, полишають по собі не тільки відлуння своїх справ, не тільки авторитетні реєстри звершеного (їх я наводжу в книжці «Українець, який відмовився бути бідним»). Вони лишають для нас свою філософію. Якщо в покійного були соратники і якщо вони справді віддані їхній спільній справі, то й ім'я того, хто відійшов живе серед живих, і його діяння не помирають. Уже неоднораз писала преса про те, що Міжнародний конкурс з української мови імені Петра Яцика (а їх уже одинадцять

відбулося після смерті мецената, невдовзі розпочнеться дванадцятий) - став найголоснішим і най-масовішим проектом Петра Яцика й успішно відбувається без жодної участі добротворця (навіть і без його родини). Це потверджує не тільки те, що Яцик узявся за надзвичайно важливу справу, а й те, що він мав справді надійну «команду», яка лишилася відданою взятій на всю громаду ідеї. Принагідно треба також відзначити Яцикового спадкоємця на посту президента Ліги українських меценатів Володимира Загорія, що його з першої ж зустрічі Яцик вирізняв для себе й фаворизував, упевнившись на думці, що саме Загорій має стати головною дійовою особою в середовищі Ліги.

Коли донька мецената Надія, котра після його смерті

очолює фундацію Петра Яцика, цілковито відмовилася підтримувати конкурс імені батька і взагалі дистанціювалася від нього, в Україні залунали голоси: треба забрати в конкурс ім'я Петра Яцика, оскільки мовний марафон zagrożений.

Однак — і це дуже важлива моральна прикмета - на зборах Ліги було вирішено: Яцикове ім'я і надалі залишатиметься «прапором» патріотичного турніру. Меценати вирішили: ми не повинні опускатися до дріб'язковості, треба наголосити, що є речі глибоко принципові й неперехідно вищі за дріб'язкові непорозуміння чи невтоленні амбіції.

Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ,
лауреат Національної премії ім.Т.Г.Шевченка

Українська мова стає престижною

Днями до Будинку письменників у Києві зайшла молода мама з дочкою-третьокласницею. Зайшла просто так, «на екскурсію». Питаю у школярки:

- Звідки ви?
- З України! — піднесено відповіла дівчинка на ім'я Марта.
- А точніше?
- З Донбасу.

Розговорилися. І Марта гордо

повідомила, що цього року вперше брала участь у Міжнародному конкурсі з української мови імені Петра Яцика. Й наступного року теж братиме. А її мама слухала нашу розмову й аж світилася радістю.

Коли гості рушили далі знайомитися з Києвом, я пригадав, як у студентські літа моїм товаришем по гуртожитку був на два курси старший Юрко Скачко з Червоноармійська на Донеччині. Якимось вертаючись із дому після канікул, він у поїзді спитав літню жінку, куди вона їде. І почув дивовижну фразу, яку переказав нам. Жінка відповіла: «Іду з Донбасу на Україну до сина в гості».

Сьогодні юна донбасівка Марта заявляє не без гордощів, що вона — з України! Не думаю, що її приклад є винятком для східного регіону. Пригадується минулорічний телеміст за участю студентів Львова та Донецька: якою блискучою, питомо рідною українською говорили хлопці й дівчата зі Сходу! І в самій столиці відчутно нарощується присутність державної мови, якою чимраз упевненіше, сміливіше слугуються молоді. Не виключено — якраз ті, хто не раз і не два долучався до Яцикового дітища. І в серці проростає надія.

Утім, час для самозамилування успіхами ще не настав. Рідне слово

досі відчуває зусібч усілякі загрози, мусить не без труднощів прокладати собі дорогу в чиновничі кабінети і, що найважливіше, у свідомість денаціоналізованої частини суспільства. Отож якби знайти для нашого конкурсу образне порівняння, я порівняв би його з ракетноносцем, що виводить і таки виведе справу утвердження української мови в Україні на загальнодержавну орбіту. Так буде! Але шлях до повної перемоги лежить через працю й терпіння. Цього найперше бажаю всім, хто прикипів серцем до популярного мовного марафону. І — нових блискучих успіхів та гучних перемог!

Віктор БАРАНОВ,
голова Національної спілки письменників України,
голова Наглядової ради конкурсу ім. П.Яцика

Назвати речі своїми іменами

Звичайно ж, є не тільки ті, хто гаряче підтримує наш конкурс як національно важливу справу. Є й чимало українофобів, які згодні багатьох дати для того, щоб цю справу угробити. Вони розуміють: сьогодні українці борються за піднесення соціального престижу своєї мови, за реабілітацію національної історії, а завтра значно активніше обстоюватимуть реальну незалежність своєї держави від будь-яких «старшобратніх» зазіхань. Маємо і, як це не дивно, опонентів поміж так званої україноцентричної публіки, котра б хотіла всі ті кошти, що їх ми витрачаємо на мовний марафон, узяти

в свої руки й пустити на свої потреби. От чого ми не сподівалися, розпочинаючи цей проект, то це опору та бойкоту зі свого табору. Хай він не масовий, хай він не афішований голосно, але він є.

І про це також доводиться говорити. Український фактор інколи буває великою перепорою для утвердження української справи. На жаль.

Але ми в добрій вірі і з відчуттям твердої переконаності в праведності своєї справи, не розпорошуючи сил на безплідні дискусії, робимо своє. Як мовиться, собаки гавкають, а караван іде. Я твердо переконаний: наші зусилля не марні. Як любив повторювати Петро Яцик: «Я сію зерно. Зерно проростає, дає сходи». На мою думку, ми робимо важливу державну роботу: вибудовуємо державу української мови в юних душах. А без цього Україна не можлива. Бо де ви бачили німі держави?

Наш конкурс живе й перемагає, незважаючи на всі на нього атаки. Певно, кожен розуміє, що сьогодні в Україні триває неоголошена війна. Війна проти всього українського, тобто антиукраїнська агресія. Ми боронимо не тільки мову, а й саме українське ім'я. Може, комусь мої слова видадуться надто пафосними, але ж треба хоч інколи назвати речі своїми іменами.

Володимир ЗАГОРІЙ,
президент Ліги українських меценатів.

Це прихований тест...

Перед початком кожного конкурсу ми звертаємося до громадських діячів, керівників, партій, нардепів — усіх тих, хто визначає себе як україноцентричних індивідів. Пропонуємо їм встановити премії конкурсантам. І щоб ті премії були присвячені пам'яті людей, дорогих для їхніх фундаторів. Це дуже поширено на Заході, так охоче чинять у діаспорі. При цьому наголошуємо адресатам: це потрібно передовсім не нам, організаторам мовного марафону, — він успішно відбудеться і без вашої символічної пожертви; це потрібно вам — як свідчення вашої пам'яті, як здатність до добротворчих учинків, для утвердження вашого доброго імені. У світі про такі жести говорять як про свідчення людської повноцінності. А покійний Петро Яцик любив акцентувати: здатністю «любити до глибини кишені» перевіряється патріот.

Десь відсотків дев'яносто таких звертань полишаються без відповіді. Дехто із квазіукраїнських олігархів відписує, що не має зайвих(?) грошей, а коли з'являться, то премії такі

встановить. Один із керівників дуже патріотичної і дуже української партії роздратовано відповів: «Ми не можемо допомогти вам фінансувати конкурс — у нас самих немає грошей». Довелося йому ще раз пояснити: у нас грошей на наш проект вистачає, ми хочемо, щоб ви постали в очах учителів, школярів та батьків у пристойному світлі — це ж для вашого іміджу, щоб ви теж фігурували в реєстрі тих, хто підтримує українську справу, навіть не пошкодувавши грошей. Із усіх чільних політичних діячів тільки Юлія Тимошенко потужно підтримала наш націєтворчий захід, установивши кількадесят серйозних премій для школярів та їхніх учителів.

Справді, нас часто не розуміють, гадаючи, що ставимо собі за мету напросити грошей на конкурс. Такі потужні меценати, як «Фармацевтична фірма «Дарниця», АТ «Оболонь», Союз українок Австралії, Фундація імені Івана Багряного та ще низка юридичних і фізичних осіб діаспори успішно забезпечують увесь бюджет конкурсу. Наші пропозиції до громадських діячів, очільників партій і нардепів продиктовані бажанням зробити з них цивілізованих людей і дати їм шанс здійснити бо-дай зовсім маленьку добру справу. Воднораз це виявляється для них і прихованим тестом.

На що? — запитаете ви.
Здогадайтеся...

Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ,
виконавчий директор Ліги українських меценатів,
голова Координаційної ради конкурсу

Примножуючи славні традиції

Одним із головних завдань сучасної школи є формування національної свідомості підростаючого покоління, виховання громадянина України – патріота своєї Вітчизни. У нашій школі ми намагаємося постійно звертатися до національних джерел, відроджуємо козацькі традиції, передаємо учням досвід українського народу, його національної ментальності, озброюємо їх відповідними знаннями з історії та культури.

Це – ефективний засіб формування громадянина України, розвитку його духовності, моральності, правової, трудової, фізичної, естетичної та екологічної культури, індивідуальних здібностей і таланту.

Козаки Софіївського районного товариства УРК – завжди бажані гості в Ордо-Василівській ЗОШ.

Ордо-Василівська загальноосвітня школа – провідний навчальний заклад Софіївського району на Дніпропетровщині, де наголос робиться на національно-патріотичне

героїзму та любові до рідної землі, України. Це козаки Софіївського районного товариства Українського Реєстрового Козацтва. Ось і цього разу до нас завітали заступник

представника Гетьмана УРК у Дніпропетровській області генерал-майор УРК Анатолій Лісний, отаман Софіївського районного осередку УРК, полковник УРК Анатолій Качан, заступник отамана по роботі

старший лейтенант УРК Микола Шабатін, прапорщик УРК Володимир Шумаров.

На зустріч із ними прийшли також батьки учнів, жителі села, ветерани.

Після урочистого шикування «Козацької республіки» отамани представили свої курені. А потім село сколихнуло життєстверджуючі козацькі пісні. Гості ордо-василівських школярів були приємно вражені злагоженістю у діях козачат, знанням багатьох козацьких пісень, жартів, традицій тощо.

Присутні також схвально відгукнулися про єдину форму, національні костюми, що так личили юним українцям.

Захоплюючою була і наступна частина свята – цікава заочна подорож по історичних та козацьких місцях України «Тієї слави козацької довіку не забудеш», яку майстерно провів генерал-майор УРК Анатолій Лісний. Куреням-переможцям та призерам козацький генерал вручив подарунки: книги, козацькі календарі тощо.

Молодих козачат та берегинь, а також їхніх наставників привітав отаман Софіївського районного товариства УРК, полковник УРК Анатолій Качан.

З великим захопленням розглядали присутні художні роботи учня 6-Б класу Софіївської ЗОШ №1 М.Даченка, що вражали своєю неповторністю.

Завершилася зустріч святковим концертом, організованим реєстровими козаками. Глядачам дуже сподобали-

Подарунки від реєстровців вручає генерал-майор УРК Анатолій Лісний.

виховання молоді. У нас функціонують літературно-краєзнавчий музей Т.Г.Шевченка та музей історії села. Ці заклади є оплотом духовності не лише школярів, а й мешканців села.

Окраса й гордість навчального закладу – дитяче об'єднання «Козацька республіка». За п'ять років його існування проведено багато зустрічей із цікавими людьми рідного краю: письменниками, художниками, артистами, журналістами, політиками. Лауреат Державної премії імені Т.Г.Шевченка, письменниця і поетеса Любов Голота, відвідавши музей Кобзаря, дала йому високу оцінку й щиро раділа, що у школі створено «Козацьку республіку» зі своїми традиціями, які свято беруться та примножуються.

У знаменні для українського народу й козацтва свята, такі, як День Покрови Пресвятої Богородиці, День захисника Вітчизни, День Перемоги, День Збройних Сил України, у школі відбувається надзвичайно цікаве і хвилююче дійство – шикування козацьких куренів в одностроях, національних костюмах. Це, свого роду, показ досягнень, результатів роботи маленьких нащадків славних козаків та їх наставників за певний період.

Є в козачат і старші друзі-наставники, які навчають їх козацьким законам, виховують на прикладах

Звучить пісня у виконанні реєстрових козаків Миколи Шабатіна та Володимира Шумарова.

з засобами масової інформації, лейтенант УРК Петро Даченко, заступник отамана з економічних питань, підполковник УРК Іван Огородничий,

Козацький отаман реєстровців Саксаганського району м.Кривого Рогу серед козачат Ордо-Василівської загальноосвітньої школи, що на Дніпропетровщині.

Отаман Саксаганського районного товариства УРК Ігор Козирев.

ся пісні у виконанні дуету Миколи Шабатіна та Володимира Шумарова. Веселий настрій учасникам заходу подарувала берегиня УРК, ветеран педагогічної праці Марія Матвіївна Дубрівна, яка майстерно виконала українські гуморески.

Ця зустріч ще більше здружила старше покоління козаків із молодими козачатами, дала новий поштовх до виховання кращих рис українського народу: патріотизму, братерства, доброти, безкорисливості, дисциплінованості, працьовитості. Гості пообіцяли частіше приїжджати до школи, а також здійснювати в подальшому спільні подорожі по козацьких та визначних історичних місцях України, примножуючи славні традиції козацтва. Щоб було як у пісні: «Козацькому роду – нема переводу».

Антоніна ЧЕРНИЧКО,
директор Ордо-Василівської ЗОШ,
Софіївський район,
Дніпропетровська область

Благодійність

Минулого року у номінації «Приватна особа» журі відзначило його проєкт на подолання наслідків Чорнобильської катастрофи. Для самого Віктора Петровича проблеми ліквідаторів не є чужими, він і сам є учасником ліквідації аварії на ЧАЕС 1-ої категорії. Лише минулого року завдяки фінансовій допомозі очолюваної ним організації більш ніж п'ятдесят тисяч нужденних отримали допомогу на лікування.

«У тій формі, в якій надається допомога за проєктом Віктора Тупілка, людина має можливість відчувати себе повноцінним членом суспільства, громади. Соціально незахищені люди стають на один шабель з найбільш успішними громадянами і, що особливо важливо, - додатково отриманими фінансовими коштами розпоряджаються за власним розсудом. По суті, це один із видів взаємодопомоги, притаманний саме українському народові. Подібні засоби взаємодопомоги дали можливість вижити ув'язненим в радянських і німецьких таборах, - про це описано зокрема в книгах відомого українського дисидента Данила Шумука.

«Професор із Бангладеш Мохаммад Юнус, засновник «Брамін-банку», який за свої ідеї два роки тому отримав Нобелівську премію миру, організував для бідних фінансові кредитні спілки взаємодопомоги.

ПОЛКОВНИК УРК - БЛАГОДІЙНИК РОКУ

Керівника Всеукраїнської громадської організації інвалідів «Чорнобиль – Допомога», справжнього патріота України, полковника Українського Реєстрового Козацтва Віктора Тупілка другий рік поспіль визнано переможцем Національного конкурсу «Благодійник року».

Полковник УРК Віктор Тупілко, член журі Всеукраїнського конкурсу «Благодійник року» Катерина Ющенко та представник Кабінету міністрів України Любов Іванова на церемонії вручення нагороди.

була відзначена у номінації «Ініціативна неформальна група або колектив, громада», - так висловився про нашого земляка голова італійського відділення організації «Чорнобиль – Допомога» Ігор

25-ї річниці аварії на ЧАЕС. Мета цієї подорожі, за словами Олександра Мазуренка, - привернути увагу суспільства і влади до необхідності прийняття дієвих заходів для допомоги постраждалим та реабілітації забруднених земель. Хода пройшла через три найбільш постраждалих від забруднення країни, - Україну, Росію, Білорусь.

До того ж пан Віктор є ще й засновником громадського музею «Смолоскип», присвяченого життєвому шляху Народних Героїв України - Василя Макуха і Олекси Гірника. На разі Віктор Петрович перебуває у Мюнхені, де відкривається постійна експозиція музею «Смолоскип», для якої його натхненник повіз з України особисті речі героїв, зразки вишивок, виконані народним майстром, вишивальницею, головою Донецького відділу Союзу Українок Людмилою Огневою.

«На сьогодні Україна знаходиться на 105 місці серед країн за рейтингом світової благодійності і згідно з даними, які оприлюднила Всесвітня організація охорони здоров'я, - на 5 місці у світі за рівнем вживання алкоголю на душу населення. До речі, найбільша кількість отруєнь і алкогольних психозів реєструється в Донецькій області - близько 6 тисяч на рік. Однак пияцтво не притаманне нашому народові, зокрема як нації хліборобів. Дослідження раннього періоду християнської

Русі показали, що в ті часи тверезість була національною рисою нашого народу, що передавалася з покоління в покоління через систему сімейного й християнського виховання разом з іншими моральними цінностями.

Поширена думка про те, що українські козаки були завзятими пияками. Насправді козацька громада ставилася до пияцтва дуже суворо. Відомо, що вживання алкоголю під час військового походу каралось смертною карою. Я абсолютно певен, що коли ми повернемо наш народ до його природного стану, відновимо нашу культуру, звичаї і церкву, то, безперечно, місця в цих рейтингах діаметрально поміняються, - вважає Віктор Тупілко. - Саме український народ, а не мешканці України взагалі, бо, на жаль, не всі громадяни нашої держави є носіями українського, хліборобського, трудівничого менталітету і вдачі. А українцям завжди була властива скромність. Насправді, благодійників в Україні багато, бо вони не хочуть розголосу в цій надзвичайно делікатній справі. Для нас самих є великою несподіванкою, що Всеукраїнську громадську організацію інвалідів «Чорнобиль-Допомога» відзначили двічі два роки поспіль у різних номінаціях престижного Національного конкурсу «Благодійник року».

З іншого боку - це свідчення чесності, принциповості і неупередженості його організаторів. Але, коли б ми знали всіх благодійників в Україні, то, думаю, нам було б кого ще вшанувати і ким пишатися. Немає більшого зиску для шляхетної людини, аніж чесне і безкорисне служіння своєму народові».

Ірина КУДІНОВА,
власний кореспондент «УК»
Фото прес-служби УРК

Віктор Тупілко з нагородами «Благодійник року» 2010 і 2011 рр.

Його принцип: «Нас не цікавить економіка країни, нас цікавить зручність кожного!» Віктор Тупілко впроваджує свій проєкт багато років, і ніхто про це не знає, бо офіційно за ним стоїть потужна організація - «Чорнобиль – Допомога». 2010 року саме організація

Гуржiev із Неаполя.

Саме Віктор Тупілко запропонував допомогу полковнику УРК, інвалідові другої групи, мешканцеві Донецької області Олександру Мазуренку у підготовці і проведенні подорожі-ходи навколо Чорнобильської зони забруднення, присвяченої

Віктор Тупілко (ліворуч) та Людмила Огнева (в центрі) в гостях у родині інваліда I групи з Донеччини Якова Зінченка.

Олександр Мазуренко та Віктор Тупілко обговорюють маршрут подорожі-ходи навколо чорнобильської зони забруднення.

Релігія і духовність

Церковний лад у запорозьких козаків

Запорізькі козаки завжди вважали свою церкву незалежною від вищої російської духовної ієрархії, тому вони хоч і зверталися до київського митрополита для вирішення різних церковних питань та призначення духовенства у власній церкві, але в церковних справах Запоріжжя рішення свого Коша ставили вище влади київського митрополита, межигірського архимандрита та начальника своїх церков. Але ця церковна автономія, звичайно, не могла подобатися російському урядові, тому з часу Переяславської угоди, російський уряд, поступово прибираючи до рук запорожців, намагався позбавити їх церковної автономії.

(Продовження. Початок у №№3-4, 7-18, 21-24 за 2011 рік).

Біля Шангірейського ретраншементу, на кримському боці, похідну церкву влаштував запорізький полковник О.Ф.Ковпак, коли діяв із запорізькими козаками проти татар і турків, починаючи з 1771 р. й пізніше.

Крім перелічених 40 церков, у межах вольностей запорізьких козаків було ще 7, але коли вони виникли й ким збудовані, про це немає ніяких точних даних; відомо лише, що в середині XVIII ст. існували церкви у селах: Письмичівці, Пишнівці, Козирщині, Перещепині, Калантаївці, Сердюківці й Половиці.

В 1760 р. у Січ надійшов царський указ, у якому війську Запорізькому «наикрепчайшее повелевалось, дабы они никаких духовных лиц, кроме указно определенных от епархиального своего архиерея, отнюдь не принимали и не держали и без дозволения его никого к священнослужению допускать отнюдь не дерзали». Проте запорізькі козаки все одно вважали свою церкву залежною лише від власного Коша, а не від російського уряду. На цій підставі 1769 р., під час російсько-турецької війни, вони, попри наказ фельдмаршала П.О.Румянцева, не хотіли визнати залежності запорізьких ієромонахів, що були в поході, від обер-священника всієї діючої армії. На тій же підставі кошовий отаман П.І.Калнишевський, прийнявши з Межигірського монастиря ієромонаха Германа, «людину такого хорошого життя, що може й проповіді виголошувати», іншого ієромонаха, присланого в той же час, Кошмана, звелів негайно відіслати в Межигірський монастир, бо він «непорядочно», тобто без дозволу Коша їздив до Києва. Тому, вважаючись парафією київського митрополита, запорізька церква навіть московському патріархові підлягала лише

номінально, насправді ж керував нею запорізький Кіш.

Військо визнавало лише моральну залежність запорізької церкви від Києво-Межигірського монастиря. Від початку свого існування, тобто десь із 1576 р., січова церква була парафією Трехтемирівського монастиря Київської єпархії, але згодом, після спустошення цього монастиря в період польсько-козацьких воєн 30-

роки з одного боку нездатні до церковної справи, а з другого — не вміють цінувати «ласки войсковой» і спокійно жити в Січі. Водночас сповіщав, що Військо Запорізьке вирішило надсилати свої прибутки в той монастир, котрий молитиме за нього милостивого Бога і при котрому є шпиталь для недужих козаків, тобто Межигірський. Кошовий Г.Іваника з суддею Меченком, писарем Константієвичем, осавулом

нашій запорізькій Покрови Пресвятої Богородиці виконували і всі належні правила на спасіння військові відправляли й духовними отцями товариству були, і щоб парафія наша запорізька завжди у їхньому володінні перебувала. І ми, все військо, бачачи протягом немалого часу, яке пристойне чернече й суспільне життя у отців київських межигірських, визнаючи чин їхній монастирський хвали гідним,

Києво-Межигірський монастир. Малюнок Т.Г.Шевченка

60-х років XVII ст., вона стала вважатися залежною у духовному відношенні від Києво-Межигірського Спасо-Преображенського монастиря. Та цей зв'язок січової церкви з Межигірським монастирем початково, мабуть, був нетривкий: в усякому разі, у другий половині XVII ст. запорізькі козаки клопоталися про приписку своєї церкви до нього. Від цього часу, зокрема, до нас дійшли два листи кошового Івана Сірка та кошового Григорія Іваника з приводу відновлення стосунків січової церкви з Межигірським монастирем. Іван Сірко 1676 р. писав у Межигірський монастир, просячи ігумена прислати в Січ когось із уставників на правий крилас, бо «свіцкіє панове

Цесарським, курінним Тягайлом, Олексієнком, отаманами Яковом і Павлом та всім товариством низовим 1683 р. точніше висловлювали своє ставлення до Межигірського монастиря, пишучи так: «Оскільки нам, усьому Війську Запорізькому, письмово кланялися наші духовні отці, чесний панотець Василій Васьковський, ігумен київський Межигірський, з усім собором і з братією своєю, прохаючи затвердити письмовим зобов'язанням усього війська на майбутні часи й літа, щоб тепер і на майбутні часи прислані священники з їхнього суспільного київського Межигірського монастиря, а не з іншої якоїсь святої обителі службу Божу у церкві святій

вважаючи його для спасіння людей корисним, привітним і гостинним, маючи і у війську, і у церкві нашій служителів його немало, й бачачи лад у церкві св. Покрови постійний, відправу церковної служби монастирську і всім тим тішачися, ми, військо, після всього цього одноголосно й добре між собою порадились, те прохання вишеназваних отців прийняли і у скарбниці військову сховали, а на їх бажання погодилися, щоб церква запорізька св. Покрови і вся парафія наша завжди за ними залишалася на майбутні часи, щоб і при св. Покрові незмінно священнодіяли особи з монастиря суспільного київського Межигірського і Війську Запорізькому бо-

гомольцями й духовними отцями були. При цьому ставимо свою умову, щоб монастир на цю святу справу прислав людей здібних і статечних: двоє священників, диякона й уставника. Викладену нашу військову згідну волю цим нашим військовим підписом і печаткою тепер і назавжди на майбутні часи підтверджуємо. На закінчення бажаємо і просимо, щоб ніхто на вічні часи не порушив і не скасував ні нашої волі військової, що йшла за волею Божою, ні нашої постанови, щоб військове слово, нітрохи не суперечне волі Божій, а навпаки спрямоване на возвеличення слави Божої, було завжди поважним, статечним і, мов скеля, непорушним».

Києво-Межигірський Спасо-Преображенський монастир користувався у запорізьких козаків особливою увагою перед іншими київськими монастирями саме тому, що він був ставропігійським, тобто безпосередньо підлягав патріархові і був вилучений з відання російського православного синоду й місцевого митрополита, що цілком узгоджувалося із прагненням запорожців зробити свою церкву незалежною від митрополії. Не можна сказати, що прагнення запорізьких козаків зробити свою церкву парафією Межигірського монастиря скрізь зустрічало цілковите співчуття: інші монастирі і навіть вище духовенство у Києві зовсім не бажали відступати запорізьких монастирів. Так, 1686 р. київський митрополит Гедеон звелів усі церкви Війська Запорізького низового підкорити митрополічій кафедрі, виключивши всілякі стосунки братії Межигірського монастиря із запорізькими козаками. Тоді межигірський ігумен Феодосій Васьковський відкликав свою братію з Запоріжжя спеціально відрядженим ченцем Тарасієм, і водночас через Іродіона, Філарета й Гавриїла поскаржився патріархові на претензії київського митрополита на запорізьку паству. Дізнавшись про розпорядження митрополита Гедеона, запорожці написали листа ігумену Васьковському, в якому, дивуючись з немилості і неприхильності його до себе за відкликання з Січі монастирської братії, доводили, що запорізька церква не підлягає владі київського митрополита, і що вони, запорожці, звернуться до патріарха і його милості гетьмана Івана (Мазепи), щоб ті виявили свою ласку Війську Запорізькому й залишили його при попередніх правах. На закінчення ж проголошували, що не буде церква Божа запорізька відлученою від монастиря Межигірського, доки тектиме вода у Дніпрі й стоятиме Військо Запорізьке низове на землі.

Дмитро ЯВОРНИЦЬКИЙ

(Далі буде)

(Продовження. Початок в №№ 17-24 за 2011 рік).

Штурм 25 вересня турки почали обстрілом польсько-козацьких позицій з трьох боків — з півдня, з заходу та з-за Дністра — з гармат, настільки великих, що їх перевозили 14 парами волів. Для атаки султан направив також 14 тисяч яничарів своєї особистої гвардії. Отже, на поле бою вийшли всі наявні турецькі військові сили. Тільки о четвертій годині дня, коли ґрунт високо після ранкового дощу, ці сили завдали удару у стик між козацьким лівим флангом і литовцями, де стояли лісовчики. Яничари прорвалися до валу. Турецькі кулі розліталися в різних напрямках, рушничний вогонь охоплював майже всю територію табору. Однак біля литовської брами, на яку тиснули піші яничари під заслоном кінних спагів, нападаючі потрапили під вогонь замаскованого блокгауза, звідки стріляли дві гармати і сотня піхотинців. Любомирський, який заступив після смерті Ходкевича на посту головнокомандуючого, надіслав підмогу. З другого боку вдарили козаки. Прицільний інтенсивний вогонь викликав замішання серед ворогів. Виступ кількох полків козаків змусив ворога до втечі. Яничари тікали, зазнаючи великих втрат. Відсіч штурму пройшла по всій лінії. Запекла битва закінчилася цілковитою поразкою турецьких військ. Того ж дня ввечері козаки зробили вдалий рейд і захопили значну кількість худоби. Султан, намагаючись зімкнути ще тісніше коло блокади, перейшов Дністер з декількома тисячами вояків і почав обстріл Кам'янця. Переконавшись у неприступності фортеці, турки відступили.

28 вересня султан вирішив зробити ще один, останній штурм, зосередивши для нього абсолютно всі сили, вводючи максимум резервів. У таборі залишилось лише дві тисячі спагів і чотири тисячі яничарів особистої султанської варті. Ще вночі турки встановили чотири батареї. Найбільша, що складалася з 40 гармат, обстрілювала супротивника з-за Дністра. Другу встановили коло мосту, третю — навпроти шансів німців Денгофа, четверту — коло брами, де розміщені були польські коронні війська.

У вранішній час турки і татари провели розвідувальні дії. Відігнані від шансів, вони переконалися у дівості вартової служби польсько-козацького табору. Коли розвіднілося, гармати почали бити, ядра летіли з чотирьох боків. Загалом було випущено 1500 ядер, з них 500 — з батареї за Дністром. Артилерійський шалений обстріл дещо відтіснив козаків від лівого берега Дністра, з чого скористалися татари, вплавав перебравшись через річку. Але запорожці, підтримані німецькими частинами, перейшли в контратаку і примусили ворога на деякий час припинити гарматний вогонь і дещо відступити в глибокий лісовий берег Дністра. На правий фланг обрушилися основні сили і артилерійська канонада відновилася. Очевидець описує: «Більш як 60 гармат гриміли безперестанно».

Після артилерійської підготовки почався штурм. Спаги і татари за Дністром відвертали увагу, загрожуючи переправою, в той час як на правий фланг обрушилися головні сили. Рядових воїнів підганяли сотники. Спаги, які спішилися, несли перед собою снопи соломки, захищаючись від куль. Після дев'ятої атаки турки увірвалися на вали польських позицій, але були зустрінуті вогнем з гармат, що

що з турків урятувався тільки візир. Одночасно другий загін напав на турецький табір на правому березі ріки. Молдавський літописець говорить: «У турецькому війську зчинився такий переляк і велике замішання, що половина війська повтікала на другий кінець табору, залишивши і гармати. Козаки набрали одягу, шабель, кінської зброї, наметів, але найбільше по-

щоб не допустити їхніх походів на Кримське ханство і Туреччину і зменшити кількість козаків до 3000 чоловік, переписавши їх до реєстру. Решту, майже 85 відсотків учасників Хотинської кампанії, що забезпечили її перемогу, хотіли перетворити на кріпаків. Інша річ, що реалізувати такі свої плани польські феодали були неспроможні. Після Хотинського миру загострилися шляхетсько-козацькі конфлікти, сила козацтва

Брагою. 13 жовтня залишила свої позиції польська армія. 15 жовтня вона розташувалася обозом під Кам'янцем.

Так закінчилася сорокаденна Хотинська кампанія. Її загальне історичне значення величезне. Спроба Османа II поставити на коліна Польщу, ліквідувати козацтво і завоювати Україну закінчилася провалом. Протягом п'ятиденних боїв султан не домогів жодної перемоги, а втратив його армії становили 40 відсотків воїнів.

До 390-ї річниці Хотинської битви

ЗАПОРОЗЬКІ КОЗАКИ В ХОТИНСЬКІЙ ВІЙНІ

їх заряджали, коли закінчилися запаси ядер, шматками заліза й скла. Турки відступили під натиском угорських, польських, українських воїнів.

Особливо запеклі бої точилися перед козацьким табором. Запорожці, яких штурмували понад 20 тисяч спагів, відбили 11 атак на козацькі позиції. Щоразу запорожці діяли сильним рушничним вогнем або енергійними вилазками, кидаючись на ворога з шаблями, або вступали у рукопашний бій. Відбивши останню — одинадцятую атаку, запорожці кинулися на допомогу своїм союзникам, завершуючи цілковитий розгром ворога. Після закінчення битви, яка не вгавала протягом усього дня, втративши кілька тисяч вбитими і пораненими, деморалізовані, пригнічені турки повернулися до свого табору. На полі бою полягло понад тисяча ворогів. Бої 28 вересня оцінювалися як найзначніша битва Хотинської війни. «Була то найбільша битва», — зробив висновок турецький історик Коті б Челябі.

Цілковитий розгром турецької армії примусив султана, який неспроможний був далі вести війну, подумати про замирення. Турецьке командування налякала також звістка, що до Хотина прямує 20-тисячне Донське військо на допомогу своїм побратимам-запорожцям. 29 вересня Осман і великий візир Ділавер-паша прийняли польське посольство на чолі з Якубом Собеським. Переговори почалися лише 2 жовтня і тривали протягом тижня. Турецька сторона намагалася підтримати свої вимоги зброєю. Під час переговорів турецька артилерія обстрілювала протилежний табір; звідти нечасто відповідали. Татари робили наскоки. Відбувалися поєдинки-герці.

А 5 жовтня розгорівся справжній бій, що тривав до вечора. І знову в центрі турецьких атак були козаки. Турки, щоб громити козацький табір з флангу, переправили значну частину своїх гармат на лівий берег Дністра. Тоді козаки поділилися на два загоны. Один перейшов на лівий берег Дністра і напав на розташовану там турецьку артилерію. Це було зроблено так блискавично і несподівано,

перевертало і порубало їх, і з великою здобиччю повернулося у свій табір». 8 жовтня турки викотили сім гармат і почали обстрілювати козацькі позиції. Польська кіннота вийшла за вали, турки швидко відтягнули назад свої гармати. Це прискорило закінчення переговорів.

9 жовтня був укладений мирний договір. З польського боку договір підписали іменем ко-

зростала, морські і сухопутні походи проти турецько-татарських агресорів досягли великого розмаху та масштабів, переростаючи у справжню війну. Туреччина примусена була направляти проти козаків увесь свій флот. Запорозька Січ ставала все більш незалежною республікою.

За умовами Хотинського миру Польща повинна була

Втрати польської армії становили 5000 убитих, померлих від хвороб та виснаження, не рахуючи численних дезертирів (понад дві тисячі чоловік). Козаки за успішне закінчення Хотинської битви заплатили смертю 6500 воїнів, полеглих у боях чи померлих за час облоги. В обох таборах кількість загинувших від голоду, хвороб, виснаження дорівнювала кількості полеглих у бою, що було характерно для тогочасних позиційних війн.

Козаки відіграли вирішальну роль у забезпеченні перемоги військ Речі Посполитої у цій позиційній війні, де перша роль належить піхоті, а кіннота використовувалася дуже обмежено. У Речі Посполитій піхоту вважали другорядним родом військ, отже, в польській армії під Хотином кількість піхотинців була недостатньою. Успішність оборони Хотина забезпечила запорозька піхота. А взагалі, як відзначали історики, у козацькому війську не було вузької спеціалізації: залежно від обставин козаки були «кіннотниками у степу, стрільцями в горах, моряками на воді» й однаковою мірою володіли «луком, шаблею, списом, а особливо рушницею, з якої не робили промахів».

Характер боїв під Хотином особливо відповідав козакам ще й тому, що вони були майстрами оборони табору. На воєвчих ямах, на особливих земляних укріпленнях з возами, в яких голоблі були повернуті в бік ворога, у вогні козацьких рушниць заходилися турецькі атаки. Козаки прийняли на себе основний тягар турецьких нападів. На чолі зі своїм гетьманом Сагайдачним вони відбили всі дев'ять штурмів, п'ять з яких були спрямовані безпосередньо і виключно на козацький табір, що перетворився у неприступну фортецю. Жодного разу ворог не зміг проникнути за його вали. Козаки під командуванням Сагайдачного здійснили сім нічних рейдів, результатами яких було 25 відсотків загальних втрат турецьких військ за всю Хотинську кампанію.

За **О.АПАНОВИЧ** підготував до друку **Олекса ТРАЧУК**, писар ради старійшин Українського козацтва
(Далі буде)

Герць козака

роля Сигізмунда III Станіслав Журавський і Якуб Собеський, з турецького — султан Осман і великий візир Ділавер-паша. Польська сторона провадила переговори як переможниця. Безперечно, могутня турецька армія зазнала поразки, османський уряд — краху своїх загарбницьких планів щодо Польщі і України. Найбільшою перемогою польські послы вважали те, що не довелося поступитися територією.

Однак Хотинський мир був наслідком компромісу, і передусім за рахунок козаків. Умови мирної угоди були спрямовані проти запорожців. Невдячністю заплатила Річ Посполита запорожцям, котрі врятували її від катастрофи. Річ Посполита зобов'язувалася заборонити чорноморські походи і карати козаків за них. Польський король рекомендував відібрати у козаків човни,

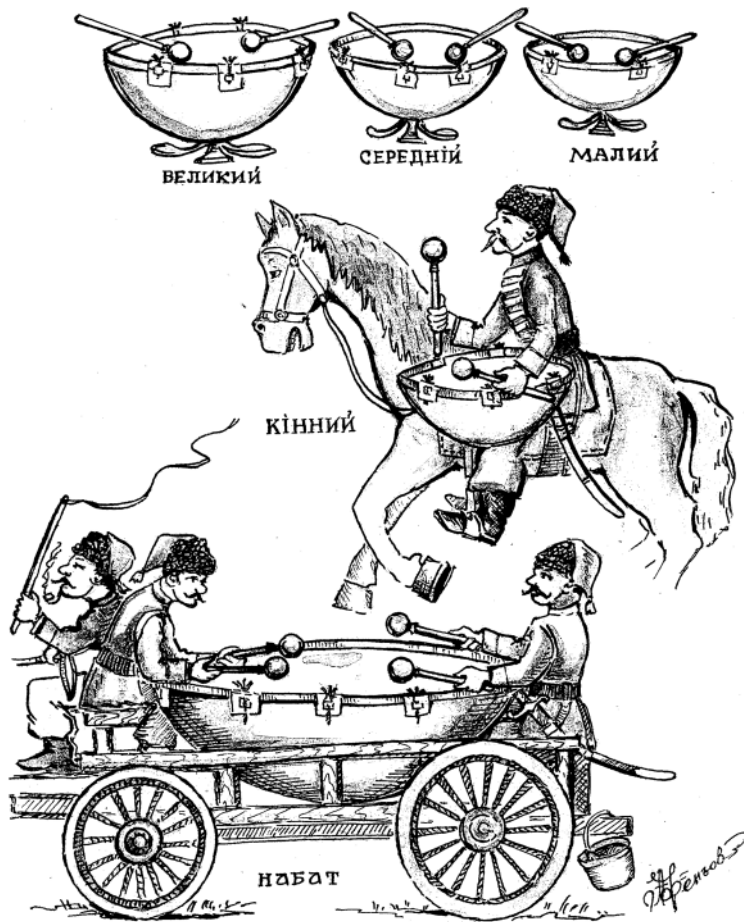
давати щорічно «подарунки» ханові. Однак від виплати щорічної данини Туреччині, якої вимагали султан і великий візир, що означало б васальну залежність Речі Посполитої від Оттоманської Порти, польські послы категорично відмовилися. Султан задовольнився одноразовими подарунками: хутро соболине і білих лисів, шкатулки, дзеркала. Вищі турецькі урядовці одержали по кількасот талерів.

Закінчення переговорів і укладання Хотинського миру в турецькому і польському таборі привітали рушничними залпами. Турецькі війська 10 жовтня першими залишили поле битви. Той ж ночі помарширували запорожці. Не довіряючи польським сенаторам і комісарам, вони поспішили перед польськими військами перейти турецький міст і стали табором під

Козацькій устрій

У ЛИТАВРИ БИЛИ КОЗАКИ

ЛИТАВРИ /ТУЛУМБАСИ/

У XVI - XVII ст. литаври стають приналежністю знатної європейської аристократії, у військах вони супутники труб, а литавристи належать до «благородної гільдії». У 1683 р. шотландський офіцер сер Джон Тернер стверджував, що «німці, данці й шведи не дозволяють мати литаври в особистому користуванні жодному, нижчому достоїнством від барона, за виключенням випадків, коли вони були відвоювані в битві з ворогом». Свого часу литаври (тулумбас) широко використовувалися в побуті запорозьких козаків. По-перше, цей військовий інструмент, як ніякий інший, наводив жах на ворога своїми грозливими ударами, був засобом зв'язку між козацькими загонами.

Ударами в литаври сигналізували про небезпеку, спеціальними умовними сигналами під час бою передавали накази по війську, кошу і т. п. По - друге, литаври виконували безпосередню функцію ударного музичного інструмента в полковій музиці Війська Запорозького, акомпануючи козацьку похідну музику. По - третє, для козацтва литаври були священною річчю. Вони входили до клейнодів Запорозької Січі, традиційно зображалися на полкових печатках, значках кошів, полкових знаменах та прапорах. Вирушаючи в похід, полкові зв'язкові брали їх з собою, прив'язуючи литаври до сідла. У статті «Запорозькі вибори і порядки половини XVIII століття», говориться, що «заради найбільшого зібрання козаків, довбиш (так звали литавристів у Запорозькій Січі) або литав-

ририк, бив на литаврах до чого ще багато з'їхалось, так що багатьом не тільки що чути, але й бачити можна було». Далі в тій же статті написано: «Взяв із церкви литаври (котрі тому покладені були; щоб своєвольники, б'ючи тривоги не вчинили) замість палок киями били збір». Усе це свідчить про те велике значення литавр, яке вони мали в житті Війська Запорозького.

Тулумбаси (литаври) були різних розмірів. У найбільші з них били одночасно вісім чоловік, їх називали набатом і тримали лише в Запорозькій Січі. Є свідчення, що гучні, як гарматні постріли, поодинокі звуки набату разом із гулом тулумбасів сіяли паніку серед ворожого війська, ударами сигналізували про небезпеку. Литаври виконували безпосередню функцію ударного музичного інструмента в полковій музиці Війська Запорозького, акомпануючи козацьку похідну музику. Для козацтва литаври були також і кінними, їх прив'язували до сідла перед вершником. Були також великі литаври, які возили на возі і використовували лише в Запорозькій Січі.

«Козаки часто називали цей інструмент словом «котли». Ударами в литаври збирали козаків на раду. Ця традиція була такою: кошовий наказував литавристу бити в «котли», збиралося козацтво. Осавул ішов у церкву, брав хоругви і ставив їх перед козацтвом на видному місці. Коли всі збиралися, литаврист повинен був тричі пробити (тремоло). Після цього перед козацьким зібранням виходили кошовий з палицею,

Литаври відомі в Європі як військовий музичний інструмент з XV ст., хоча ведуть свій родовід від стародавнього Далекого Сходу, де є національними інструментами японців, китайців, корейців та ін.

Конкретним свідченням давньої історії литавр є подія 1457 р., коли угорський король Ладислав V Постумус направив до Франції послів просити руки принцеси Мадлен, дочки короля Шарля VII, і для демонстрації могутності спорядив посланців з литаврами — литавристів. Свідок цього отець Бенедикт, описуючи дану подію, зазначив, що ніколи раніше тут не бачили барабанів, схожих на великі котли, які б везли на конях. У Німеччині литаври з'явилися близько 1500 р. і швидко розповсюдились серед знаті, яка називала їх «гуркочучими діжками».

що символізувала його владу, суддя з печаткою, писар із каламарем, осавул із малою палицею, вони кланялися на всі боки і починалася рада.

Литаври були неодмінним учасником церемоній передачі гетьманської влади. За спогадами літописця, церемонія входження у владу Богдана Хмельницького відбувалася так: після того, як на Січі було обрано його гетьманом, одразу від кошового послали до скарбниці військового писаря з кількома курінними отаманами та іншим «значним товариством», де вони взяли і принесли в раду військові клейноди і урочисто вручили їх Б. Хмельницькому. А клейнодами тими були: вишита золотом хоругва, бунчук із позолоченою «чолкою» і дровком, срібна з позолотою, майстерно оздоблена камінням булава, військова печать і нові великі котли (литаври).

Призначення на посаду нового полковника також супроводжувалося урочистою церемонією. На центральній площі полкового міста (подекуди поруч з будинком полковника) збирався увесь полк із полковою сотенною старшиною включно, прапорами і полковою музикою. Для призначення на посаду приїздив відряджений гетьманом представник генеральної старшини. Полковий і сотенний старшини, яка збиралася, повідомлялось про призначення нового полковника та зачитувався гетьманський універсал із цього приводу. Новообраному полковнику вручалися знаки полкової влади (пернач, прапор, значок і литаври). Традиційно урочистий ритуал обрання полковника супроводжувала полкова музика.

Так 1658 р. миргородський полковник Довгань писав про свій вибір: «сотники й отамани і вся чернь миргородського полку подали мені шестофер, хоругву, бубни, всі клейноди — і старшинство в полку миргородському мені вручили».

Служба військових полкових музикантів прирівнювалася до військово-службовців. До складу полкової військової музики середини XVII - першої половини XVIII ст. належали: трубачі, сурмачі, довбиш (литаврищик) та виконавці, що грали на пи-

щавках. Вже з середини XVIII ст. до складу полкової музики входили трубачі, валторністи та гобоїсти.

Як свідчать історичні документи, мережа полкових військових музикантів на території Лівобережної України існувала вже за часів правління гетьмана Богдана Хмельницького (1648 - 1657 рр.). Це підтверджує той факт, що у 1657 р. до новообраного гетьмана Юрія Хмельницького прибули посли з Москви, яких зустрічали «во всех селениях Малоросии священство в облачении, а козаки с знаменами, трубами и литаврами, при пушечной пальбе». Кількісний склад полкових військових музикантів Лівобережної України був різний — від 2 до 9 осіб.

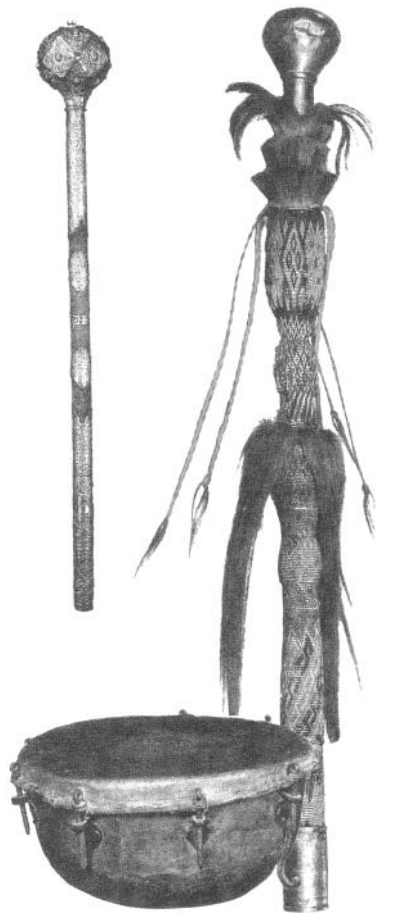
За підтримки гетьманів та генеральної старшини, упродовж XVIII століття відбувалося упорядкування мережі полкових музикантів. Служба військових музикантів тривала декілька років, а іноді й десятиліття. Відомо, що полкові військові музиканти перебували на умовах «заключеного с ними контракту», тобто діяла контрактна система. Як і всі полкові військові служителі, вони отримували «денежное и хлебное жалование», або «роковую плату», яка нараховувалася щорічно у грудні. До 1722 р. ці кошти надходили за рахунок «порціонних» та «раціонних» зібрань із населення у грошовій формі та провіанту. У документах вони значаться як «полковные деньги, собранные с товариства того полку».

Військова музика посідала важливу функційне призначення у щоденному побуті козацького війська: ведення офіційного церемоніалу - (побудова війська), у період бойових дій та походів (збір війська, оповіщення, сигнал небезпеки), а також супроводжувала стройову підготовку воїнів та військові екзерциції. Наприклад, литаври, що належали до військових клейнодів, використовувалися в особливих випадках, приміром, збір козаків на раду, винесення військового прапора, а в кінці ради «били в барабани, сурмили в сурми».

Крім «денежного і хлібного жалованія» полкові військові музиканти отримували мундир, який видавався в кінці поточного року. Полкові війсь-

кові музиканти користувалися пільгами. Подвір'я, в яких вони мешкали, нарівні з дворами полкової та сотенної старшини, а також працівників полкової канцелярії, належали до вільних, тобто звільнялися від «общонародных повинностей и податков». Серед полкових військових музикантів були й такі, що отримували ранги військових старшин.

Військові музиканти мали

Тулумбас

велике значення в суспільному й культурному житті полкових міст тогочасної України-Гетьманщини. Музика широко застосовувалася в побуті гетьмансько-старшинського середовища (на балах, вечірках, сімейних святах). У маєтках генеральної старшини звучала танцювальна музика, виконувалися українські народні танці. Військова музика була невід'ємною учасницею щоденних подій міста.

Такий стан функціонування полкових оркестрів, їх професійна діяльність на території Лівобережної України існували до 10 листопада 1764 р., коли було видано указ царату про ліквідацію гетьманства. Наступні укази протягом 1765

- 1774 рр. були спрямовані на скасування полкового устрою Лівобережної та Слобідської України. Царськими указами від 4.06.1774 р. та 4.08.1774 р. було скасовано Запорізьку Січ, яку К. Маркс називав «Християнською козацькою республікою».

Усі військові клейноди козацької та гетьманської влади були конфісковані й перевезені до Москви. На початку 1797 р. за указом імператора Павла I у церквах Лівобережної України було заборонено навіть співати духовні концерти.

Деякі дослідники вважають, що слово «литаври» походить від арабського «ансамбль» - барабан. Але найімовірніше, що назва цього інструмента має грецьке походження «політавра» - тобто багато барабанів. Підстави для такої назви у греків були, бо гучний, розлогий голос цього інструмента можна порівняти з ударами великої кількості барабанів. Слово «тулумбас» було турецького походження і означало барабан. Малі барабани (литаври) називали «тулумбасами», великі - «набатом».

Тулумбаси (литаври) були різних розмірів. Прийнято розрізняти три групи: великі,

приміщенні, часто в будівлі, де жив полковник, а іноді в церкві.

Коли починався бій, литавщик (довбиш) починав бити в литаври і поки їх було чути - бій проходив нормально, козаки воювали. Коли литаври замовкали - починалася тривога «Що таке? Може ми відступаємо? Може нас оточили?» - нема зв'язку. Тому, коли довбиша при литаврах убивала куля, або ядро, а кругом був бій і його могло зачепити, хоча охороняли його два чоловіки, то, як написано у старовинних літописах «тоді той, хто стояв поруч, хапав палиці і далі з усіх сил гатив в тулумбас» - щоб бій не припинявся і не було паніки.

З XVIII ст. литаври і барабани входять до складу оркестрів великих магнатів і дворян, в тому числі в Розумовських. Поступово майже всі мембранні інструменти стають надбанням народної аматорської і професійної музики, де використовуються і нині. З другої половини XX ст. литаври вводяться у всі професійні ансамблі українських народних інструментів, зокрема - у Національний Оркестр народних інструментів України.

Львівський історичний музей - один з провідних

Група козаків грає на тулумбасі

середні та малі. Колись існувати навіть кінні парні литаври що чіплялися з обох боків коня і звучали «на ходу», були також великі литаври, які возили на возі - їх тримали лише в Запорозькій Січі.

Але фактично це котел з міді чи заліза з натягнутою за допомогою гвинтів телячою шкірою, добре виробленою. Тулумбаси (литаври), за допомогою цих гвинтів, можна підстроювати в межах квінти. Гвинти та шкіряна мембрана кріпляться до спеціального обода. Висота звука залежить від ступеня натягу мембрани. При більшому натягу звук вищий, при меншому - нижчий. Звук на литаврах видобувають за допомогою двох калатал із повстяними головками на кінцях. Для отримання більш різкого і сухого звука користуються дерев'яними паличками без покриття. Інколи вживають засурдинені литаври, тобто мембрану покривають шматком тканини.

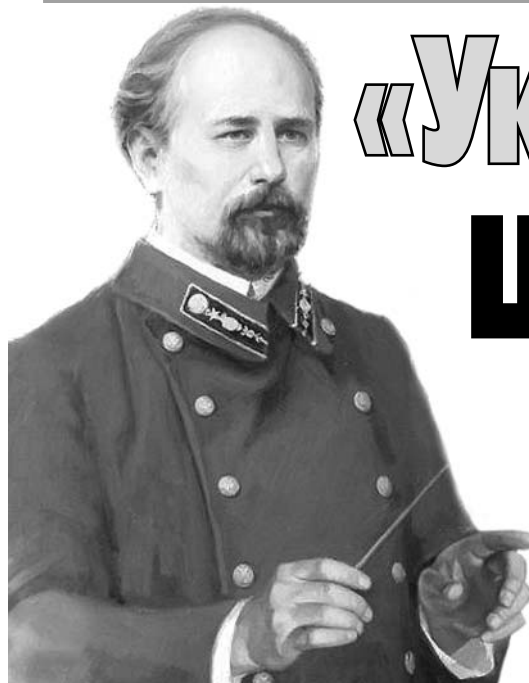
Литаври зберігалися разом із іншими клейнодами - прапорами, бунчуками і знаменами у спеціально відведеному

музеї України і має понад 38 тис. одиниць збереження, в ньому - найбільша на Україні колекція зброї яка нині нараховує 4,5 тис. пам'яток, в ній представлено різноманітні зразки холодної і вогнепальної зброї та захисного озброєння X - XX ст.

У 1975 році ЛІМу було передано приміщення колишнього міського арсеналу. 18 травня 1981 р. тут було відкрито експозицію «Музею - Арсенал», яка не має аналогів на території колишнього СРСР. Серед унікальних експонатів, виставлених на огляд у Львівському історичному музеї є три литаври (тулумбаси), дві з яких - козацькі. Очевидно в Україні це єдиний музей, який може похвалитися такою кількістю цих музичних козацьких інструментів.

Анатолій ФЕНЬОВ, професор університету Львівський Ставропігон, дійсний член С-Петербурзької академії наук ім. Р.Державіна, геральдмайсер лицарського Ордена Архистратига Михаїла, генерал-полковник УРК

Забута Україна

«Украдений»
Щедрик

Її музичний чар полонив не лише українців, а й чужинців. У різдвяному сезоні лунає через радіо по всій Америці мелодія нашого «Щедрика». Чому ж ніхто не згадує про її справжніх авторів - український народ та Миколу Леонтовича?

«Щедрик, шедрик, шедрівочка, Прилетіла ластівочка...». Це слова «Щедрика», перлини української пісенної творчості з циклу шедрівок. Згармонізував «Щедрик», на основі народної мелодії і слів визначний диригент і композитор Микола Леонтович, забитий у домі свого батька підсланим чекістом у 1921 році.

Музичний чар «Щедрика» полонив не лише українців, а й чужинців. У різдвяному сезоні лунає через радіо по всій Америці мелодія нашого «Щедрика». Але чи нашого?

Серед американців він відомий, як «Choral of Bells».

До мелодії «Щедрика» додані слова зовсім іншого змісту, ніж вони є у «Щедрику»: «Дзвенить срібні дзвони, веселі різдвяні дзвони, Христос родився» і т.д. («Ring Silver Bells», М. Bovaе).

Таке поводження зі «Щедриком» трохи нагадує советський творчість колгоспних «шедрівок». Але нехай був би замість «Щедрика» і «Хорал дзвонів», коли б слухачі знали, що це українська народна музика в гармонізації українського композитора. Але ніколи і ніде про це не згадується перед виконанням «Щедрика», тобто «Choral of Bells».

У 1950 році, у Міннеаполісі, слухаючи як молодий диригент лютеранської церкви грав на піано «Щедрика», я сказав йому, що це українська мелодія. У відповідь він зробив великі очі.

У році 1971, у різдвяному сезоні, я проспівав початок «Щедрика» своїм американським студентам, серед яких були й музики. Вони зразу сказали, що це «Choral of Bells» і були здивовані, слухаючи мій принагідний виклад про «Щедрик».

Слова, які уклав Бове (Bovee), є різдвяною піснею, але «Щедрик», як і взагалі українські шедрівки, є новорічною, тому і її зміст цілком інший, ніж колядки.

Покійний маляр і видатний графік Микола Бутович намалював у 1953 році гарну картину під назвою «Щедрик». На ній зображено те, про що співається у «Щедрику» - і ластівка, й кошара з звічками та ягнятами, й господаря з коромислом тощо. Репродукція цієї картини є в монографії мистця [Я. Горицьвіт «Микола Вутович, Монографія», видавництво «Слово», Нью-Йорк, 1956]. Отже є й мистецька ілюстрація до «Щедрика».

Сучасна англомова «Вікіпедія» говорить американцям те, що вони не знали 50 років тому - і про українське походження Carol of the Bells, і про авторів адаптації, і про різні слова у «Щедрику» і англійському варіанті

Тож українці можуть бути горді

на популярність свого «Щедрика» в Америці, це справжній їхній вклад у музичну культуру цієї країни. Але за це американці мусять принаймні називати ім'я творця «Щедрика», -- український народ, який ще у передхристиянській добі почав творити свої колядки і шедрівки. Популярний в Америці український «Щедрик», замість популяризувати українське ім'я, став якимсь анонімним напівплагіатом, без господаря -- «без імени». Правда, у збірці різдвяних пісень А. Л. Річардсон [«Sing we now of Christmas». Compiled and Arranged by Allen L. Richardson] є заголовок: «Ring, Silver Bells (Ukrainian Carol) M. E. Bovee 1951) M. Leontovich».

Згадка про «Український хорал» -- Ukrainian Carol і прізвище М. Леонтовича тут мало що говорить, бо слова Бове, як сказано

Не полемічними листами до редакції, чи платними оголошеннями (за шість тисяч), на що дотепер тільки й спромоглися українці, а цікавими статтями, базованими на фактичних даних. За такі статті не лише не треба платити, але можна отримати ще й гонорар від видавництва.

Місце для таких статей не у провінційних газетах, а популярних музичних журналах, чи у великих щоденниках під час різдвяного сезону. На жаль, цюгорічний уже пропущений.

У «Нью Йорк Таймсі» від 21 грудня 1975 р. була велика ілюстрована стаття про німецьку колядку «Тиха ніч» («Silent Night»), дуже популярну в Америці. Також треба б дослідити, як і коли дістався «Щедрик» у музичний репертуар Америки. Про це не знають і самі українці. Дехто

Щедрувальники

вище, не мають нічого спільного зі «Щедриком» і така назва музики зовсім невідома у музичному репертуарі Америки.

У крамничях на склянках із червоними бузяками, єврейської продукції, написано: Borscht (Борщ - ред.), чому ж над нотами не могло б бути Shchedryk (Щедрик - ред.) -- Ukrainian Carol.

Між іншим, фейлетоніст «Нью Йорк Таймсу» уважає борщ єврейською національною стравою. Вареники самі українці обернули на «перогі». Але вернімося до «Щедрика».

Недавно у «Свободі» була милоходом згадка, що треба «боротися й за Щедрик». Хто б мав за нього боротися і як? Формально для цього покликані наші музичні кола. Існує навіть «світове» об'єднання українських музик. Є ще й «амбасадори», про яких дотепер писав колись Ікер (псевдонім Івана Кедрина-Рудницького, видатного журналіста та редактора).

Найпевніше ця «боротьба», тобто інформативна праця, може бути проведена в американській пресі.

каже, що ноти були переписані від Кошиця (Олександр Кошиць - видатний композитор і диригент). На цьому маленькому прикладі із «Щедриком» видно, як можна ширити добре українське ім'я в Америці, коли б було кому взятися за цю справу.

Є вже чимало молодих українців, які покінчили гуманістичні або музичні студії, але вони не знають ані української мови, ані української культури. Де ж ті, які знають? Гей, озловіться!

«Свобода» (Нью-Джерсі, США), № 3, 6 січня 1976 р.

Щедрик, шедрик, шедрівочка, Прилетіла ластівочка, Стала собі щебетати, Господаря викликати: - Вийди, вийди, господарю, Подивися на кошару, Там овечки покотились, А ягнички народились. В тебе товар весь хороший, Будеш мати мірку грошей. Хоч не гроші, то полова, В тебе жінка чорноброва. Щедрик, шедрик, шедрівочка, Прилетіла ластівочка.

Козацькі звичаї

Дніпропетровець Володимир Корж просить його представляти як потомственного цілителя—біоенергетика, нащадка легендарного січового знахаря Микити Леонтійовича Коржа. Тож кого ще, як не його, розпитати про те, як козаки Новий рік відзначали та які страви готували до святкового столу? Адже пан Володимир є ще й автором книги «Забуті рецепти запорозьких кухарів».

«Противсіхам» у Січі робити було нічого

— Ппане Володимире, і все ж, як козаки—запорожці Новий рік відзначали?

— Як такого Нового року козаки не відзначали. Саме це поняття ототожнювалося з якоюсь подією, наприклад, порою року, як—от перехід від осені на зиму. Зазвичай Новий рік для козаків наставав з 22 на 23 вересня, коли завершувалося збирання врожаю.

А от з 31 грудня на 1 січня запорожці натхненно готувалися до... виборів кошового отамана. Тому перший день нового, за нашими нинішніми поняттями, року в них проходив дуже бурхливо. Козаки емоційно зустрічали всю козацьку старшину й насамперед обирали кошового отамана. При цьому такі вибори були беззаперечно прозорими й чесними. Біля церкви робили коло з майданом, на який ставили кандидата. І коли, наприклад, лунало «Хто за Петра?», то всі, хто підтримував таку кандидатуру, ставали по праву руку від свого ставленика. А хто проти — розташовувалися ліворуч.

Що цікаво, таких, що утрималися, не було і бути не могло. Якщо ти утримався і не визначився, то тобі в Січі робити нічого.

Щоправда, траплялися випадки, коли був паритет. Тоді обидві групи прихильників кандидатів вирішували питання голосом — хто кого перекричить. Тому й нинішні поняття «віддати голос», «голосувати» — ще з тих часів. Козацькі вибори я навіть у віршах описав:

На майдані коло церкви
пропозиція реве:
«Хай Калниш, усі гукнули,
за отамана буде...

Шумне свято у розпалі,
День та ніч,
Всю старшину вибирає
Вільна Січ.

Після того, як кошового отамана було обрано, козаки діставали свої рушніці, пістолі, гармати і салютували. Цього дня гуляли майже до ранку. На другий—третій день обиралася вся інша козацька старшина. Насамперед — суддя, писар, кошовий кухар, а потім — усі курінні отамани.

Сам собі ніхто не наливав

— Стіл козаки багато накривали?

— Після виборів спільного столу як такого не було. Подібне навіть уявити неможливо — адже в Січі нараховувалося 39 куренів (сорококовий — кошового отамана), у кожному з яких — до тисячі козаків. Тому всі гуртувалися по куренях, де були й спальні місця, й так звана кухня. Козаки всідалися десятка-

Як святкували на Січі

ми, які переходили в сотні.

Горілку, первак розливав сотник, тому що він знав, у якому стані перебуває кожен запорожець. Тому зайвого нікому не наливав. Тим паче було неприпустимим, щоб козак наливав сам собі. Тобто скільки батько налив — стільки запорожець і випив. Бо сотник пильнував, щоб козаки свій бойовий стан не втрачали за будь—яких обставин і завжди були готові до захисту своїх рубежів.

А розмови про пияцтво серед запорожців, які інколи чуеш, — то порожні балачки. У Січі була настільки жорстка дисципліна, що й уявити важко. Якщо козака спіймали п'яним, то, за розпорядженням судді, його прив'язували до стовпа і двоє—троє дядьків завдавали йому десять ударів дубовими палицями завдовжки десь 2,5 метра. Після такого покарання найменше бажання напиватися відпадало.

— А що ж козаки їли?

— Закушували козаки переважно рибою, яку ловили і вдень, і вночі. І смаженою, і пареною, і в'яленою, і копченою, і заливою — якою завгодно.

М'яса козаки їли значно менше, ніж риби, та й то переважно дрібну дичину — фазанів, куріпок, вальдшнепів... Ще варили куліші.

Якщо це зима, то було багато квашених і солених овочів та фруктів, а з сухофруктів варили узвари.

Тобто козаки їли все, що можна було

но, що останній кошовий отаман Запорозької Січі Калнишевський налагодив виробництво зерна, вирощування худоби, свиней, ставши як на ті часи дуже заможною людиною. Саме тому він і потрапив у немилицю до Катерини II.

Козацьку горілку вживала тільки старшина

— Ви самі у Дніпропетровську чашто розповідаєте про рецепти козацької кухні...

— На цю тему я й декілька книг підготував — «Забуті рецепти запорозьких кухарів», «Кращі рецепти солінь запорозьких кухарів», де розповідаю, як наші пращури готували малосольні та солоні огірки, гострі «до неможливого», солоні огірки «по—простому, але з шармом» тощо.

— І рецептом калганівки теж володієте?

— Навіть скажу більше — цим рецептом, окрім мене, нині не володіє ніхто. Калганівку я вчився робити протягом 25 років. Останнім, хто володів цим рецептом, був мій пращур Микита Корж.

Калганівку пила тільки козацька старшина. Якщо ж хтось з козаків захворів, курінний кухар йшов до кухаря кошового і просив певну дозу цього напою. Вистачало двох—трьох прийомів приблизно по 30 грамів, і лю-

видів каменів. Саме в них жила бактерія бацілус субтілус, яка, потрапляючи до теплокровного організму, в и р о б л я є

альфаінтерферон, що спричиняє справжній вибух в імунній, гормональній, інших

системах людського організму. Після цього, як кажуть, цианістий калій можна пити чарками і запивати сірчаною кислотою. Не дивно ж, що й Калнишевський прожив аж 112 років, бо вживав калганівку. Саме тому цей напій і називають еліксиром молодості, здоров'я і довголіття.

Загреб пекли тільки на свята

— Цікаво, а як на Січі святкували Різдво?

— Поєднували християнство, що було, так би мовити, державною релігією, з ведичним віросповіданням. Використовували шестипроменеву Віфлеємську зірку, яку ще називають зіркою Велеса — вона символізує жіноче й чоловіче начало.

Наряджалися в усе, що відображало ведичне віросповідання, зокрема, козлів, але при цьому не знімали хри-

Вибори кошового на Січі

здобути у Великому лузі або ж замовити у турків — банани, апельсини, ананаси... І коли хтось вважає вислів «звиняйте, бананів немає» сучасним, той глибоко помиляється, бо він походить ще з часів козаччини.

Були в запорожців і помідори, але дуже маленькі, — томати вживали європейські.

Після ліквідації Запорозької Січі у 1775 році осілі козаки стали культивувати і фрукти, й овочі, й абрикоси.

Під кінець вересня, коли дозрівав хміль, козаки варили пиво.

Сало, домашню ковбаску козаки полюбили вже після 1775 року. Прикмет-

дина видужувала, мов нічого й не було. При цьому на ніч обов'язковим був молитовний заговор. І вся технологія виготовлення калганівки — теж заснована на заговорах, які супроводжують весь процес.

— З чого калганівка складається?

— Калганівка готується на фруктовій горілці, яку вигнали з фруктів, що забродили, і має міцність 45 градусів. Після цього настоюється на коренях, травах. Основний склад — корені калгану, солодки, дивосилу. Загалом понад 100 «інгредієнтів». При цьому основний інгредієнт — мохи й лишайники, зібрані з певних

стіянських натільних хрестів.

На різдвяні свята козаки ходили по куренях, де співали колядок, а їм давали по чарці, хліб, який, до речі, пекли тільки на свята. Ще були коржі, які називали загребями. Так їх називали тому, що вони запікалися на розжареному камінні і загорталися попелом.

А на виручені гроші козаки в складчину могли поїхати до шинків, які утримували жиди, і поласувати їжею, завезеною з Європи, Росії чи Туреччини.

Сергій ДОВГАЛЬ,
м. Дніпропетровськ

Спортивний гарт

МОЛОДЕЧИЙ ЗАПАЛ СТАРОКРИМСЬКИХ ЛИЦАРІВ

І досі учні загальноосвітньої школи №46 селища Старий Крим, що на Донеччині, згадують минулі зимові канікули, коли до них у гості завітали козаки і берегині Гетьманської Грецької Азовської козацької дивізії Святого Ігнатія Маріупольського УРК на чолі з першим заступником отамана цього підрозділу, генерал-майором УРК Іваном Болбаном.

А запросили їх старокримські школярі на спортивні змагання, щоб реєстровці справедливо розсудили-визначили переможців у цікавих змагах двох команд восьмикласників – «Лицар воли» та «Борці за волю». Перед журі у складі козацького очільника Івана Болбана, отамана полку імені Д.Вишневецького ГПАКД, полковника УРК Миколи Яковенка, полковника

УРК Анатолія Чвильова стояло нелегке завдання – визначити сильніших серед рівних.

Юні козаки-спортсмени, підготовлені до поединку заступником отамана Старокримського полку УРК, майором УРК Давидом Аракеляном, показали чудовий фізичний гарт, справжній козацький характер, волю до перемоги. Найсильнішими в окремих вправах стали Микола Старушенко, Андрій Кошелев, Іван Бундак, Михайло Кріпак, Андрій Рудницький.

Козацьку грамоту вручає генерал-майор УРК Іван Болбан

Юні козаки-спортсмени разом зі своїми наставниками - реєстровими козаками

Поза конкуренцією був юний атлет Володимир Лавриненко, який посів призові місця аж у трьох видах змагань. Йому, як і капітанам команд-суперниць було вручено книгу-сувенір «Зірки України», а майже всі учасники спортивного турніру отримали козацькі грамоти. Почесними відзнаками були нагороджені й організатори змагань, серед яких директор школи, берегиня УРК Інна Аракелян.

По завершенню свята спорту і здоров'я школярі та їх педагоги отримали новенькі посвідчення українських реєстровців та влилися до лав Гетьманської Грецької Азовської козацької дивізії УРК.

Микола БОЙКО,
майор УРК,
селище Старий Крим, Донеччина

Пісенний клуб «Кобзар»

ПІД КИЄВОМ, ПІД КРУТАМИ

УКРАЇНСЬКА НАРОДНА ПІСНЯ

(ОБРОБКА Р. КУШНІРУКА)

Під Києвом, під Крутами (Двічі)
Був страшний бій з ворогами. (Двічі)
Катів триста на одного, (Двічі)
На студента молодого. (Двічі)
Всі студенти зібралися, (Двічі)
Під Крутами не далися. (Двічі)
Червоніє сніг на полі, (Двічі)
Де проллялась кров героїв. (Двічі)
Ви, дівчата, всі хороші, (Двічі)
Вишивайте хлопцям носі, (Двічі)
Нехай ворог лютий знає, (Двічі)
Що Вкраїна воскресає. (Двічі)

 **Україна
КОЗАЦЬКА**

ЗАСНОВНИК:
Всеукраїнська
громадська організація
«Українське Реєстрове
Козацтво»

В.о. головного редактора
Антін Бобир
e-mail: abobyr68@ukr.net
096-383-75-15,
(062) 213-01-98

Відповідальний секретар
Юрій Доценко
050-773-77-12

Свідоцтво про реєстрацію
серія KB № 8398, видане
Державним комітетом
телебачення і радіомовлення
4 лютого 2004 року

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
01001, м.Київ, вул.Мала
Житомирська, буд.11, оф.5а
www.kozatstvo.org.ua.
Тел.: (044) 278-37-59
e-mail: ipshi@voliacable.com
urk@i.com.ua

КОРПУНКИ:
83048, м.Донецьк,
вул. Артема, 118-Б
Факс: (062) 311-34-24
Тел. (062) 213-01-98
Тел. (094) 912-71-98
e-mail: press_uk@iai.dn.ua

м.Львів
Завідуючий корпунктом
Роман Наконечний
Тел.: (0322) 64-99-79

м.Харків
Завідуючий корпунктом
Михайло Дубровський
Тел.: 067-628-82-64

м.Ужгород
Завідуючий корпунктом
Іван Мільчевич
Тел.: (050) 438-79-93

Сфера розповсюдження:
загальнодержавна

Газета виходить один раз
на місяць. Ціна договірна
Газету віддруковано в друкарні ПАТ
«Редакція газети «Донбас»
Адреса: м. Донецьк, 83096,
вул. Куйбишева, 58
Наклад 30 000
Замовлення 180/01

Передплатити газету
«Україна козацька»
можна у будь-якому
поштовому відділенні
України.

Передплатний індекс:
08159

Пророчі візії майстра з Богополя

Андрій Данилович Анто-нюк народився 15 жовтня 1943 року в Богополі (нині місто Первомайськ) Миколаївської області. Дитинство провів на живописних берегах річок Синюхи і Бога, що тут зливаються та між якими і міститься трикутник Богополя. Навчався в Первомайській школі № 17. 1962 року закінчив Одеське художнє училище ім. М. Грекова. З 1965 до 1971 року працював в Одеському художньому фонді, потім переїхав до Миколаєва.

Улюблений матеріал художника – темпера та акварель. Персональні виставки та окремі роботи експонувалися в Росії, Угорщині, Чехії, Словачії, Болгарії, Польщі, Іспанії, Канаді, США, країнах Латинської Америки, в Ізраїлі, Японії, в містах Мюнхені, Женеві, Лондоні, Парижі та ін. Окремі твори придбані провідними мистецькими фондами, музеями, зберігаються у приватних колекціях світу та більшості авторитетних музеїв

України, у Третяковській галереї в Москві, в одній із галерей Мадрида. Народний художник України (2007), Заслужений художник України (1989), лауреат премії ім. В. Стуса (1993), лауреат Державної премії України ім. Т. Шевченка (1994) (за серію картин: «Митрополит Іларіон», «Феофан Прокопович», «Поклоніння землі та водам», «Богопільська Мадонна», «Розмова з Всесвітом», «Сурми глас. Пересторога»),

Малярство – це німа поезія, а поезія – промовисте малярство.
Леонардо да Вінчі.

Народний художник України Андрій Антоноук.

лауреат премії «Золотий Тризуб» Міжнародного фестивалю «Український світ» (1997), переможець обласного конкурсу «Наші здобутки» (2001) в номінації «За досягнення в розвитку професійного мистецтва». Удостоєний золотої медалі Національної Академії

мистецтв України (2002). Нагороджений золотою медаллю Академії мистецтв Росії (2009). Удостоєний звання «Городянин року» м. Миколаєва (1996), (1998), «Людина року» (2006). Член Національної спілки художників України з 1970 року.

Відчиняємо ворота.

Юрій Ілленко.

Золоті ворота.

Так сталося, що в Первомайській школі № 17 вчився й майбутній видатний поет Микола Вінграновський. Ми всі троє жили по сусідству. Цю школу відвідував і я у ті дні, коли крига руйнувала тоді ще дерев'яний місточок через Синюху (а моя школа №12 була на Орлику, за річкою). Моя сестра Валентина, нині вчителька української мови у Смілі, теж закінчила цю десятирічку. Цікаво, що мої друзі Андрій Антоноук і Микола Вінграновський стали лауреатами Шевченківської премії. Жодній школі в Україні не вдалося виховати одразу двох шевченківських лауреатів. Мабуть, така добра аура у нашого Богополя.

Твори Андрія Антоноука викликані, вичаровані з підсвідомості народу унікальним пензлем митця, овіяні легендою і таїною, пробуджують у душі глядача душевний трепет, несуть світло добра і любові до рідної землі і людей. У його неймовірних, фантастичних композиціях, в несподіваних фарбах немає дрібної пересічної

правдоподібності, зате є глибока правда життя. Духовне – понад матеріальне! Всі його картини пронизані духовністю, такою незвичною, такою таємничою...

Картини, або пророчі візії Антоноука – це дивовижний всесвіт і казок, і дитячих галюцинацій, це феєрія фарб, і замовлянь, і маминої молитви, і барокова традиція.

Це те, що неможливо описати. Їх треба дивитися, вдивлятися у них, проникатися тим духом. Андрій Антоноук – це гордість нашої України, шанований класик, роботами якого пишаються провідні галереї світу.

Олекса РІЗНИКІВ, член НСПУ, спеціально для «УК».

Блаженні чисті серцем...

Світло на воді.

Зоряний хлопчик.

Наш край – то рай.

***
Андрію Антоноуку на вручення «Золотого Тризуба»

Ця Трійця золота з глибин тисячоліть
Лише на тих зліта, хто вічність, ніби мить
Зуміє упіймати і нам усім явить,
Хто із нічого – все уміє сотворить!
Там, де Синюха й Бог сплелись в любовній грі,
Там з-поміж них обох зродився Ант Андрій,
Синюхи й Бога син, наш Богопільський дух –
Есенція краси, барвистий сніп-дідух.
Андрійку! У тобі є око джерела.
Тепер на Богопіль твоя печать лягла.

Олекса РІЗНИЧЕНКО, м.Одеса